http://slovoprosvity.org.ua

Без мови немає нації!

СЛОВО ПРОСВІТИ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК **20** (449), 15—21 травня 2008

Фото Оксани Цеацури

МОВА НАС ЄДНАЄ

6–7

З МАТЕРИНСЬКИМ СВІТЛОМ

8

ГЕНІАЛЬНИЙ ВЧЕНИЙ — УКРАЇНЕЦЬ

10

НАЩАДКИ ТРИПІЛЬСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

14

АКТУАЛЬНА ТЕМА

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОЛЕ І НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

Святослав МІЗЕРНЮК

На засіданні РНБО Віктор Ющенко окреслив надзвичайно гостру і тривожну проблему: чи здатна Україна як суверенна держава гарантувати власну інформаційну безпеку та незалежність.

Проблема існує, адже путінська доктрина розвитку великої Росії передбачає інтеграцію до неї країн-сусідів — України та Білорусі. Останню майже повністю контролює російський капітал.

Тим часом антиукраїнські сили в Україні та за її межами консолідуються, а українська демократія, яка вперше має більшість у трьох гілках влади, — роз'єднана. Отже, поки політики "воюють" за свої амбіції, а не за Україну, триває спланований, добре оплачуваний наступ на все українське, зокрема й на інформаційний простір як невід'ємну складову суверенітету держави.

У глобальному, відкритому світі, де інформаційні технології (телебачення, радіо, інтернет є в кожному домі) впливають на людську свідомість, формування ментальності, політичні настрої, можна легко, без зброї, армії чи повномасштабних військових дій вигравати війну — інформаційну.

Саме щоб консолідувати українську свідому громадськість навколо розв'язання нагальної проблеми — не втратити українського інформаційного простору, Всеукраїнське товариство "Просвіта" ім. Тараса Шевченка спільно з Науковим товариством ім. Т. Шевченка та Українським Національним інформаційним агентством "Укрінформ" 7 травня провели "круглий стіл" "Український інформаційний простір: виклики і загрози".

Промовці порушили ключові питання й обговорили широкий спектр проблем — від інформаційного наповнення медіапростору до висловлювань про культуру мови у ЗМІ; звучала щира тривога за долю незалежної держави.

— Проти України триває всебічно продумана інформаційна війна. Усе спрямовано на дискредитацію самої ідеї незалежності України, Президента, уряду, демократичної частини більшості Верховної Ради, — констатує голова Національної ради з мовної політики при Президентові України, академік НАН України Микола Жулинський. — У сьогоднішньому світі для кожної держави дуже важливий власний інформаційний простір, який має бути демократичним і плюралістичним. Але водночас треба розуміти, що національні пріоритети маємо обстоювати на державному рівні, й вони повинні домінувати. Це зачіпає й інші проблеми: мовного, культурного простору та консолідації всього суспільства.

Щоб підтримувати національні пріоритети, на часі питання про переорієнтацію державної політики їхнього фінансування. Якщо проаналізувати інформаційний простір, то з'ясується, що України у ньому майже нема. Але нині у світі за вплив, присутність, домінування в інформаційному просторі точиться жорстока боротьба. І ми як держава не повинні її програти.

Сьогодні в Україні багато реґіональних радіотелекомпаній проводить антиукраїнську політику, а ми, виявляється, на законодавчому рівні не можемо на них вплинути.

Навіть реклама, здавалося б, нейтральна, суперечить нашим національним інтересам. Тому з ініціативи Президента створено Раду з питань моралі, яка здійснюватиме контроль за тим, що насправді відбувається в теле-, радіо-, газетному просторі.

Якщо сьогодні не змінимо пріоритетів національного виробництва теле-, радіо-, газетної, книжкової, журнальної продукції, то вже ніколи нічого не змінимо. Національний продукт має бути високоякісним та фінансово підтриманим державою. Тільки тоді можна розраховувати на перспективу.

Президент Національної радіокомпанії Віктор Набруско вважає, що інформаційне поле — один із головних чинників, який допомагає збудувати державу, сформувати громадянське суспільство. На жаль, нинішнє законодавство дозволяє навіть чужинцям насаджувати в нас свою політику, ідеологію, світогляд, культуру.

Тож інформаційне поле ми майже втратили. Адже у нашому *українському домі* чужа держава почувається господинею, і через ЗМІ навчає нас та розповідає, як маємо жити. Тому ця зустріч за "круглим столом" повинна стати ще одним сигналом для української влади та всього громадянського суспільства.

За різними підрахунками, в Україні лише десять відсотків частотного ресурсу належать державі. Такий собі маленький окраєць, яким намагаємося відстоювати національні інтереси.

Натомість сусідні держави мають загальнонаціональних три—п'ять радіоканалів та два—три телеканали з повним охопленням і покриттям усієї території країни, з відповідним змістовним наповненням, ідеологією, політичними пріоритетами, державними інтересами.

У нас — лише один український, неповноцінний, обшарпаний телеканал та Національна радіокомпанія, що має змістовне наповнення, ще три внутрішні канали й один — іномовлення. А в популярному сьогодні FM-діапазоні ми присутні лише в Києві, Луцьку, Ужгороді.

Закінчення на с. 4

Добровільні пожертви "На Кобзареву Церкву": МБФ "Українська Родина" Р/р № 26045200145101 в Подільській філії АКБ "Київ", МФО 320401 ЗКПО 21709106

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 876 250 грн. 00 коп.

“Не маємо права поступатися своїм історичним минулим”.

ХТО КОГО ХРЕСТИВ?

Уляна СКАЛЬСЬКА,
голова правління обласного Клубу ім. Б. Лепкого,
Петро АРСЕНИЧ,
голова ОО ВУТ “Просвіта”,
м. Івано-Франківськ

Чому Україна передає ініціативу проведення 1020-ліття хрещення України-Руси очільникові чужоземної Російської Православної Церкви митрополитові Володимиру, який ще й нижчий за рангом, ніж очільник УПЦ КП Філарет, що має найвищий статус Патріарха? З ініціативи віце-прем’єра уряду Януковича Дмитра Табачника було створено оргкомітет лише з представників РПЦ, але ж є новий уряд, який, мабуть, має право скасовувати неправомірні антиукраїнські, антидержавні ініціативи. Чому ж це рішення залишається в силі?

Адже Росії 1020 років тому не було зовсім, лише нещодавно відзначали 750-ліття Москви. Цар Петро І назвав Московське царство Росією аж 1707 р., а Московитське князівство охрещене на 200 років пізніше, ніж Київ. Хрестили його київські церковники. Невже так просто дозволимо перекручувати й спотворювати всю нашу історію, зокрема історію Української Православної Церкви?

За які заслуги надають такі великі преференції неприховано ворожій до України Церкві? Чи ми забули похорон Патріарха Володимира і побоїще, яке влаштувало тоді УПЦ МП, точніше РПЦ? Чи забули хресні ходи проти українських національних заходів? Адже це просто профанація Української держави, нації, що не може відстояти своїх інтересів навіть у таких суто внутрішніх справах.

Українська інтелігенція Прикарпаття, яка зазнала переслідувань, виступає проти таких дій.

Насторожує й те, що свій хресний хід РПЦ розпочинає вже на початку травня, коли змобілізовані комуністи, прогресивні й непрогресивні соціалісти, які перетворилися із запеклих атеїстів на ревних вірян РПЦ. Туди ж, природно, пристали всі російські шовіністичні блоки й партії, всі вищі й середні чини ветеранів, яких в Україні втричі більше, ніж у Росії. У нашому обласному центрі вони хотіли цю ходу провести в день міста 7 травня, щоб був більший резонанс. Поки що влада перенесла дійство.

Водночас виступаємо проти виділення 20 мільйонів грн. на відзначення 225-ліття Севастополя, “заснованого Суворовим”, що перейменував 1784 р. порт Ахтіар (Біла Скеля) на Севастополь. А це колишній Херсонес, де вінчався наш, а не їхній князь Володимир з грецькою царівною Анною, куди причалювали не лише княжі кораблі, а й козацькі чайки. Вимагаємо від уряду принаймні зменшити виділену з бюджету України цю величезну суму, яку заплановано використати на ще один пам’ятник зловісній цариці Катерині II, що Січ зруйнувала, чесний люд закріпостила, своєю аморальністю зганьбила Російську імперію. Доки терпітимемо це нахабство п’ятої колони? Президент повинен це припинити. Чи мало нам комуністичних пам’ятників у Східній Україні? Нам вистачає пам’ятника в Одесі тій, кого запорожці “ніжно” називали вражою бабою (точніші назви пропустимо). Отак усю Україну московськими царями заповнять, а все тому, що 16 років ми терпимо їхніх Ульянових, які Україну перетворили на руїну, винищивши десятки мільйонів найкращих її синів.

Десь мусить бути межа нашій гіпертрофованій толерантності й м’якотілості! Ніде в світі колишні колонії не ставлять пам’ятників своїм колонізаторам, а встановлені раніше руйнують. Не маємо права і ми поступатися своїм історичним минулим.

У КИЄВІ СТВОРЮЮТЬ МУЗЕЙ УНР

Євген БУКЕТ
Фото автора

Українська Народна Республіка (УНР) — так називалась Українська держава у 1917—20 роках. Утворення УНР у федеративному зв’язку з Російською державою проголошував III Універсал Української Центральної Ради 7 (20) листопада 1917 року на землях Наддніпрянської України. Після захоплення влади більшовиками і початку агресії радянської Росії проти України Центральна Рада 9—11 (22—24) січня 1918 року проголосила самостійність УНР. У лютому 1918 року УНР уклала Берестейський мир, її визнали країни Четвертного Союзу як незалежну державу. А вже у квітні внаслідок приходу до влади П. Скоропадського замість УНР було проголошено Українську Державу, яка, проте, проіснувала недовго. У грудні 1918 року УНР відновила Директорію. Після проголошення 22 січня 1919 року Акту Злуки до складу УНР увійшла територія Західно-Української Народної Республіки. Держава перестала існувати наприкінці листопада 1920 внаслідок остаточного захоплення території УНР російськими більшовиками та виїзду голови Директорії УНР і Ради Народних Міністрів УНР в еміграцію.

7 травня в Будинку вчителя (колишнє приміщення Центральної Ради) відбулася прес-конференція з приводу створення Музею Української Народної Республіки. Її учасниками були в. о. голови Українського інституту національної пам’яті Ігор Юхновський, останній Президент УНР в екзилі Микола Плав’юк, президент Академії педагогічних наук України Василь Кремень, заступник голови Українського інституту національної пам’яті Владислав Верстюк, директор бібліотеки ім. О. Ольжича Олександр Кучерук, директор Київського будинку вчителя Лариса Мельник, президент АТ ХК “Київміськбуд” Петро Шилюк, виконавчий директор Міжнародного благодійного фонду національної пам’яті Борис Пономаренко та інші.

Український інститут національної пам’яті після консультацій з науковцями, громадськими організаціями почав втілювати давно назрілу думку про потребу створення окремого музею, що висвітлюватиме історію Української Народної Республіки, адже досі матеріали про УНР розпорошено в архівах і бібліотеках в Україні та за кордоном.

Музей розташовуватиметься в історичній будівлі Української Центральної Ради. Вдалося частково відновити історичну топографію будинку, коли там працювала Центральна Рада. Поруч перебували інші державні й громадські установи. Саме тут розташувався перший український уряд УНР — Генеральний Секретаріат України.

Засновниками Музею стали Український інститут національної пам’яті, Київський міський будинок учителя, Академія педагогічних наук, Фундація ім. О. Ольжича, бібліотека ім. О. Ольжича, Міжнародний благодійний фонд національної пам’яті.

Значну допомогу в підготовці приміщення для розміщення експозиції надає АТ ХК “Київміськбуд”, виконуючи ремонт за сучасними технологіями.

Тепер документи, універсали, світлини та інші пам’ятки Української Народної Республіки розташовуватимуться на другому поверсі Будинку вчителя.

Експозицію музею започаткував останній Президент УНР в екзилі Микола Плав’юк просто під час прес-конференції. Він передав унікальні реліквії доби УНР, серед яких оригінальна фотографія голови Директорії Симона Петлюри, фото трьох прем’єр-міністрів уряду УНР, речі генерала Армії УНР Миколи Капустянського, державні нагороди УНР, книги з автографами діячів УНР. І це лише невелика частина з того, що перейде у власність музею. Решта нині зберігається в архіві бібліотеки ім. О. Ольжича.

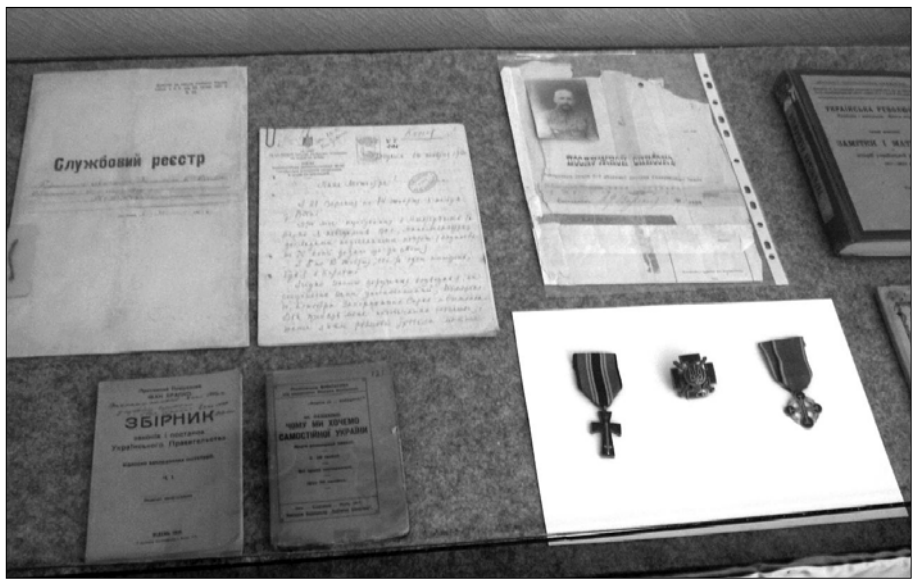

Фото Л. Іваннікової

Президенту України
Прем’єр-міністру України
Київському міському голові
Депутатам Київської міської ради

ЗВЕРНЕННЯ

Громадськість Києва, митці, науковці, музейні працівники звертаються до вас із проханням відмінити рішення Київради про відторгнення та передачу в довгострокову оренду музейних земель та охоронних територій Музею народної архітектури та побуту НАН України.

Цей унікальний музейний комплекс, що був заснований 1969 р., містить найбільші та найрізноманітніші колекції предметів народно-декоративного мистецтва та етнографії (понад 75 тисяч одиниць); близько 300 пам’яток народної архітектури з усіх реґіонів України. Біля його витоків стояли видатні українці — Іван Гончар, Максим Рильський, Костя Гуслистий, Григорій Логвін, Олесь Гончар, Павло Загребельний, Михайло Брайчевський, Григорій Майборода, Михайло Стельмах, Петро Тронько — люди, якими пишається сьогодні Україна. Музей засновано на території, яка максимально відображає ландшафтне розмаїття України — на околицях Києва. Неповторний ландшафт та відсутність сучасної забудови дали змогу найкраще відобразити культуру різних реґіонів давньої України — від Карпат до Слобожанщини.

Землі музею та прилеглі ландшафтні території вже кілька років поспіль — предмет зазіхань різних комерційних структур. Загроза, що неповторні краєвиди закриють висотки і що музей опиниться в оточенні низки казино, ресторанів та інших сумнівних розважальних закладів, стала цілком реальною після того, як 31.10.2006 року Київрада прийняла рішення № 235/292 про передачу ТОВ НВФ “Укрінвестбуд” 9,98 га охоронної території під комерційну забудову, а 24 травня 2007 року це рішення підтвердила.

Всупереч Указу Президента України від 25.06.07 № 553/2007 “Про невідкладні заходи щодо розвитку Музею народної архітектури та побуту НАН України” всілякими обманними шляхами здійснюється низка бюрократичних дій щодо корегування охоронних земель, внаслідок яких ці землі просто вилучають із територій охоронного статусу і передають комерційним структурам: “Укрінвестбуду” та кінноспортивному товариству. З легкої руки міських очільників у руки комерсантів під забудову передано і 25-тиметрову ділянку, що впритул прилягає до музею і, за чинним законодавством, її не можна забудовувати. І це за умови, що ці охоронні землі — резервна територією Музею, на яких має розгорнутися козацька залога, комплекс козацьких церков. Проігноровано, що в Указі Президента йшлося про прилучення до Музею цих прилеглих земель.

Звертаємося до всіх політичних сил, що балотуються сьогодні до міської ради, підтримати нашу вимогу щодо відміни рішення Київради про відторгнення земель охоронної зони Музею. Комерційну забудову охоронної території чи захоплення земель Музею громадськість справедливо розцінює як спробу міської влади знищити етнокультурний та етноландшафтний осередок національного значення, як своєрідний акт духовної диверсії.

Депутатів міськради, які, скориставшись своїми повноваженнями, придбали у приватне володіння чи орендували охоронні землі Музею, закликаємо добровільно їх повернути!

Шановні кияни! Напередодні виборів вимагаймо від кандидатів у мери та до міської ради письмових зобов’язань (у випадку їх обрання) ввести мораторій на забудову історичного центру міста, рекреаційних зон, прибудинкових територій, парків, скверів, дитячих майданчиків та охоронних зон Музею просто неба.

Скажімо своє рішуче “НІ” на виборах усім, хто йде до міськради, аби й надалі знищувати і розпродувати наше життєдайне довкілля, нашу культурну спадщину!

Збережімо історичні ландшафти і культурні пам’ятки Києва!

Від імені наукової громадськості, митців та музейних працівників

Г. Скрипник,
директор Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, академік НАНУ;
Т. Василенко,
директор Музею народної архітектури та побуту НАН України

ПРОТИ УКРАЇНОНЕНАВИСНИКІВ

10 травня о 20 годині в аеропорту “Сімферополь” кримчани, представники Української народної Партії та Конґресу Українських Націоналістів висловлювали протест проти приїзду в Крим російських україноненависників мера Москви Лужкова та депутата Держдуми РФ Затуліна. Кримські патріоти стояли з гаслами: “Шовіністам немає місця в Україні!”, “Затулін, Лужков, геть з Криму!”, “Севастополь, Крим, Україна”, “Чорноморський Флот, геть з Криму!” тощо.

Голова Кримської організації Української народної Партії Олег Фомушкін заявив: “Кримчани не дозволять російським окупантам панувати на українській землі. Кримські патріоти категорично проти пролонгації договору про перебування на нашій території Чорноморського Флоту. Ми не дозволимо московським панам зазіхати на нашу територіальну цілісність. Крим був, є і буде українським назавжди”.

Вл. інф.

ВСЕНАРОДНОГО ОБГОВОРЕННЯ НЕ БУДЕ

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

Дивні політичні процеси реформування Конституції відбуваються дуже швидко. Можливо, що народ не встигне оком змигнути, як йому запропонують новий варіант Основного Закону. Всенародного обговорення, мабуть, не буде, і все завершиться млявою дискусією заанґажованих експертів, штатних політичних речників і обраних представників еліти. У можливість широкої демократичної дискусії мало хто вірить.

Саме час висловитися на тему бачення Конституції, щоб потішити власне самолюбство і подратувати інтелектуалів, знервованих несправдженим передчуттям дискусії.

Текст Конституції повинен бути простим, без іншомовних слів, містити точні визначення всіх понять, починаючи від нації (народу), бути доступним кожному громадянинові.

Українська нація — це народ, об’єднаний самобутніми українськими етнічними основами (українською мовою, культурою, вірою і традицією громадського життя) та єдиною бажаною метою буття.

Мету нація змінює відповідно до досягнення кращих умов буття. Держава відповідає перед громадянами за реалізацію визначеної Конституцією мети, захищає інтереси та права своїх громадян у світі, дбає про всебічне зростання могутності, слави і світового авторитету нації.

Відповідальність за досягнення мети нації повинна бути конкретною й персоніфікованою. Її слід покласти на Президента, чітко розподілити між структурами держави і суспільства. Має бути і моральна відповідальність конкретного громадянина.

Концепція державної влади повинна бути єдиною, без умовного розподілу на “гілки”. Суспільство, яке має мету розвитку, не може дозволити собі стабільність “керованого безладу” як продукту політики противаг і стримувань між відчуженими одна від одної й від народу “гілками влади”. Саме цей стан у нас сьогодні.

Влада — це система самокерування і самовдосконалення нації, яка діє в межах Конституції та законів України для досягнення загальнонаціональної мети і здобуття світового авторитету України.

Не варто копіювати Конституцію з будь-якого взірця, зокрема й так звані міжнародні чи європейські стандарти.

Дуже важливо чітко сформулювати мовні й етнічні засади суспільства.

Варіант статті 10: “Єдиною державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і обов’язкове функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України, сприяє поширенню її у світі.

Порядок збереження, розвитку і поширення державної мови визначає закон.

Україна сприяє використанню громадянами України національних мов у повному обсязі, потрібному для збереження їхньої етнічної самобутності.

Держава сприяє вивченню поширених світових мов і законом встановлює обов’язковий порядок їхнього застосування.

Застосування мов в Україні гарантує Конституція України та визначають лише закони”.

Варіант статті 11: “Держава забезпечує консолідацію та розвиток української нації, збереження і розвиток її історичної самосвідомості, традицій і культури держави на основі українських етнічних цінностей; гарантує збереження і розвиток етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності етнічних українців, сприяє збереженню і розвитку культурної, мовної самобутності всіх корінних народів та національних меншин України. Україна дбає про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави, об’єднує українство світу навколо ідеї досягнення мети і світового авторитету нації, підтримує і гарантує процес повернення українців на батьківщину”.

Власність слід використовувати лише для досягнення мети нації на користь інтересам громадянина й суспільства. Тому держава має брати під свій захист усіх власників і господарів за умов використання власності для досягнення мети нації.

Феодосій Гуменюк. “Приліт птахів”

Земля — основне національне багатство. Нація має її використовувати для досягнення своєї мети. Вільно продавати чи купувати землю сільськогосподарського призначення можна лише згідно з законом за умови досягнення громадянами підтвердженої розрахунком і встановленої законом ознаки реальної купівельної спроможності на ринку землі.

Громадське життя в Україні теж має сенс, якщо його об’єднує ідея досягнення загальнонаціональної мети, забезпечення першості українських інтересів у світі, досягнення інформаційної захищеності, зміцнення і вдосконалення суспільства та держави, що сприяє зростанню добробуту і захищеності нації. Має бути повна свобода громадянської дії, але держава повинна підтримувати лише ті ідеології й політичні сили, які практично сприяють досягненню Україною загальнонаціональної мети, і відкрито протидіяти впливу ідеологій та світоглядів, шкідливих конституційним інтересам громадян. Лише так держава може виконати функцію захисту і служби інтересам нації.

Політичні партії в Україні повинні сприяти формуванню і реалізації політичної волі громадян для досягнення загальнонаціональної мети, брати участь у виборах з наміром здобути владу, потрібну для здійснення офіційно оприлюднених партійних програм досягнення мети нації. Вони мають дбати про суверенітет, діяти самостійно і не укладати угод про спільні дії з партіями чи організаціями інших держав. За порушення цієї умови їхню державну реєстрацію слід скасовувати. Треба заборонити діяльність політичних партій та громадських організацій, програмні цілі або дії яких спрямовано на несприйняття задекларованої мети нації й національних інтересів, на обмеження або ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу або Конституції незаконним або насильницьким шляхом, порушення територіальної цілісності держави, підрив її інформаційної та економічної безпеки, пропаганду війни, невизнання єдиної української державної мови й українських національних основ держави, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, зазіхання на здоров’я, права і свободи громадян. Забороні підлягають й організації, що їх фінансують інші держави.

Варто чітко означити ставлення держави до релігії. Слово “атеїзм” чи заперечення релігії не слід згадувати в Конституції. Церква і релігійні організації в Україні мають бути незалежними від впливу держави, але повинні мати змогу вільно реалізовувати суспільну функцію укріплення духовності й віри громадян у власне земне призначення та в досягнення мети нації. Традиційна віра українців — християнство, і це треба записати.

Водночас зі свободою слова закон повинен встановлювати пряму відповідальність поширювача інформації за суспільні наслідки її дії. Держава має захищати інформаційну свободу суспільства й водночас здійснювати захисну інформаційну протидію зовнішнім інформаційним втручанням, які загрожують збереженню і вільному розвиткові національної самобутності та перешкоджають досягненню мети нації.

Зважаючи на загрозу від неконтрольованих міграційних процесів, іноземцям та особам без громадянства треба надавати тільки тимчасовий притулок (до року), а процедура громадянства повинна гарантувати інтеграцію іноземців у суспільство як повноцінних громадян, які володіють державною мовою та визнають національні основи державності, усталені традиції життя нації.

Конституція має гарантувати спокій і самостійність життя нації. Тому на території України не слід допускати розташування іноземних військових баз, засобів та осередків інформаційної публічної діяльності, спрямованих на протидію досягненню мети нації.

Штучне виокремлення й абсолютизація прав людини і громадянина без чітко означених обов’язків — це спосіб перетворення нації на безправний космополітизований споживацький натовп, яким легко маніпулювати. Права і свободи можна реалізувати лише в гармонії з життям суспільства.

Кожен повинен мати право на справедливо оплачувану працю — задоволення прав і свобод особи та громадянина. Мінімальна частка оплати праці у вартості продукту, виробу чи послуги повинна бути не нижчою, ніж стандарт Західної Європи, її визначатиме закон. Держава має контролювати додержання права на відпочинок та вважати час відпочинку і час для розвитку особистості ключовим показником національного багатства та досягнення мети нації.

Грошовий розмір пенсій — не нижчий 2/3 середньостатистичного показника рівня життя в суспільстві за попередній рік. Пенсії й інші види державних виплат та допомоги мають забезпечувати рівень життя, не нижчий 2/3 середньостатистичного показника рівня життя в суспільстві за попередній рік.

Кожен громадянин повинен мати змогу побудувати житло, придбати його у власність за суму, не вищу ніж п’ять середньорічних розмірів платні в Україні або взяти в оренду на умовах її річної оплати не вище 1/3 середньостатистичного річного доходу громадян в Україні. Громадянам, які потребують державної допомоги, житло має надавати держава та органи місцевого самоврядування в користування без права продажу чи передачі у спадок.

У державних і комунальних закладах охорони здоров’я медичну допомогу слід надавати безоплатно; існуюча мережа таких закладів повинна відповідати потребам незаможного населення, її не можна скорочувати.

Утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу, яка забезпечує їхнє виховання українською мовою на українських культурних традиціях і українських національних основах та цінностях держави.

У вільному й успішному суспільстві всі конституційні права і свободи поєднуються зі свідомим, добровільним і сумлінним виконанням громадянами власних обов’язків. Громадянином України можна вважати українця або особу іншого етнічного походження, що володіє українською мовою і поважає самобутні українські національні основи держави, визнає Конституцію, поділяє мету нації й виконує обов’язки громадянина.

Пропоную перелік обов’язків громадянина України. Знати і визнавати як життєвий орієнтир мету нації й вірити у здатність нації її досягти. Спілкуватися державною мовою, поширювати її у світі, шанувати українські етнічні основи держави, статті Конституції, укази та універсали Президента і закони України. Шляхом свідомого вибору мови й оцінки інформації зміцнювати інформаційну захищеність нації. За жодних обставин не принижувати честі іншого громадянина, Президента і чинної влади, а в міжнародних культурних та ділових контактах захищати честь та інтереси одне одного і всієї нації. Відповідально обирати Президента і владу, не залишаючи державну владу і органи самоврядування без щоденної особистої уваги та оцінки діяльності за ознаками задоволення прав, свобод особи і громадянина та наближення загальнонаціональної мети. Підтримувати організовану громадську діяльність і брати на себе особисту частку відповідальності за державу.

Для поліпшення життя в Україні радикально змінювати Основний Закон не варто — достатньо зробити текст зрозумілішим громадянинові й виправити неузгодженості від запровадження останньої конституційної реформи. Потрібно інше — ретельніше вимагати від свого ледачого “я” дотримуватися чинної Конституції, вірити і бути чесним громадянином.

“Не треба боятися навести лад у своєму домі”.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОЛЕ І НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

Фото С. Мізернюка

Закінчення. Початок на с. 1.

Тож маємо не говорити, а волати, бо як іще вплинути і вибудувати інформаційну політику в Україні? Для цього потрібен цілий комплекс заходів на законодавчому і на урядовому рівні.

Народний депутат України, голова Всеукраїнського товариства “Просвіта” Павло Мовчан запевнив, що він разом із колегами з БЮТ запропонує проведення парламентських слухань із цього важливого для держави питання. Павло Михайлович наголосив, що напередодні конституційних змін головне не втратити двох основоположних позицій, які має чинна Конституція: 10 стаття і те, що Україна — унітарна держава.

Жвава дискусія за “круглим столом” розгорнулася навколо проблеми наповнення інформаційного простору високоякісним українським продуктом. Адже саме держава має створити належні умови, щоб творчий інтелектуальний потенціал працював на Україну, оскільки нині десятки тисяч наших фахівців віддають свій талант іншим державам. Приміром, у Білла Гейтса є команда, яка відповідає за програмне забезпечення Windows. Один із програмістів — хлопчина з України. Йому за 20, але у нас він не зміг знайти роботи.

Тож байдужість до талановитої молоді (чиновники, приймаючи рішення, нерідко не знають, що таке комп’ютер та інтернет) змушує покидати Батьківщину.

— Час не говорити, а діяти, — зауважив Олександр Пономарів, доктор філологічних наук, професор Київського національного університету ім. Т. Шевченка. — Держава не повинна поблажливо ставитися до людей, які не знають української: їх не слід брати на роботу в державні установи, тим паче міністрами, їхніми заступниками. Нехай опанують мову, тоді йдуть на службу.

А нинішня ситуація у ЗМІ? Усі помилки чиновників, урядовців неоковирно звучать на телебаченні й радіо. Складається враження, що в редакціях ЗМІ немає літературних редакторів. Тож як бути слухачам? Щодня чути: “приймати участь, слідуючий, натходження...” і гадати, що правильно?

У Конституції записано, що держава дбає про дотримання норм української мови. От і виходить, що кажемо “Любіть Україну”, а насправді — потураємо всіляким “руським блокам” у Криму, які пікетують єдину на півострові українську гімназію і просторікують: “Нада убрать ето інородноє тєло с Крима”. А міліція нічогісінько не робить, щоб припинити цю вакханалію!

Куди дивляться наші керманичі-очільники, не розуміє і голова президії правління Українського фонду культури, поет, академік Борис Олійник: “Як можна було допустити таке, щоб здати в полон, себто в “окупацію”, інформаційний простір України?! Хто нині господарі каналів, газет? Усі, як один, українці — й жодного українця! Маю на увазі не українців за етнічним походженням, а за духом.

Так само не можна терпіти, щоб на території нашої країни діяли сатанинські церкви і секти.

Отже, не треба боятися навести лад у своєму домі. Для цього потрібна лише політична воля та розумний державний протекціонізм”.

Підсумок “круглого столу” — Звернення до Президента України, Прем’єр-міністра, голови Верховної Ради.

ЗВЕРНЕННЯ

до Президента України Віктора Ющенка, Прем’єр-міністра України Юлії Тимошенко, голови Верховної Ради України Арсенія Яценюка

Останнім часом активізувалися антиукраїнські сили, використовуючи засоби масової інформації для здійснення психологічного тиску на свідомість українців. Зокрема відверті нападки російських можновладців на Президента та уряд України щодо прагнення нашої країни інтегруватися в Європейські та Північноатлантичні структури широко тиражують у засобах масової інформації.

Активізація ворожих висловлювань розпочалася після вислову Президента Росії Путіна, широко розтиражованого пресою сусідньої країни про те, що частина України — це Східна Європа, а частина, і значна, подарована росіянами. Не менш провокаційною була агресивна заява міністра закордонних справ Росії “Ми будемо робити все, щоб не допустити входження України та Грузії в НАТО”, що є грубим втручанням у внутрішні справи України.

Подібні антиукраїнські висловлювання можна зустріти на шпальтах російських та антиукраїнських періодичних видань в Україні, на теле- і радіоканалах, які за своїми інформаційними ресурсами перевищують комунікативні можливості національних ЗМІ. До цього варто додати діяльність російських політиків, експертів і політологів, які “прописалися” в Україні й відкрито проводять підривну роботу проти Української держави. Усі російські і багато українських, але проросійськи орієнтованих ЗМІ проводять пропаганду, спрямовану на дискредитацію української національної ідеї, української влади й державності, української мови і культури. Тобто проти України розв’язано справжню інформаційну війну.

Український інформаційний простір не є цілісно українським — за державними національними інтересами і пріоритетами, мовою і культурою. Він насичений ідеологією, яка не працює на згуртування нації, а часто має антиукраїнську спрямованість.

Ми, представники громадських патріотичних об’єднань, творчих організацій України, вимагаємо від Президента, уряду і Верховної Ради України вжити рішучих дій на захист українського інформаційного простору, зміцнення інформаційної безпеки України, створення ефективної, національно орієнтованої системи засобів масової комунікації.

Для виходу з інформаційної кризи, яка загрожує безпеці держави, громадськість України вимагає консолідації зусиль усіх гілок української влади. Пропонуємо створити при уряді України Координаційний центр стратегічних комунікацій із залученням найкращих фахівців — науковців і практиків у галузі сучасних комунікацій. Якнайшвидше розробити Національну доктрину і стратегію комунікації, а також комплекс заходів на законодавчому рівні для нарощування національного інформаційного ресурсу і розпочати реалізацію цих програмних засад.

Кабінету Міністрів України просити Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення забезпечити НРКУ каналами мовлення в FM-діапазоні 87,5—108 МГц для повного охоплення території України програмами Українського радіо.

Міністерству фінансів України забезпечити видатки Державного бюджету для Національної радіокомпанії України та Національної телекомпанії України окремою статтею.

Національній комісії з питань регулювання зв’язку України завершити розподіл середньохвильових частотних присвоєнь колишнього СРСР між Україною, Росією, Білоруссю і Молдовою та розробити частотно-територіальний план середньохвильового радіомовлення з використанням ефективних синхронних мереж і окремих передавачів.

ВАТ “Укртелеком” відновити роботу мереж проводового мовлення та впровадити на радіовузлах супутниковий прийом програм. Забезпечити планування і проведення контрпропагандистських заходів нейтралізації російського інформаційного впливу на всіх рівнях комунікації — регіональному, загальнонаціональному і міжнародному. Вжити правових, економічних та організаційних заходів щодо розширення сегменту українськомовних масових періодичних видань, телеканалів, радіостанцій, теле- і радіопередач (державний протекціонізм, включення системи матеріальних і моральних стимулів тощо).

Держкомтелерадіо України створити в Національній радіокомпанії України російськомовну редакцію та забезпечити поширення програм на територію Росії.

Посилити адміністративну та кримінальну відповідальність за дотримання у мас-медіа запроваджених урядом законів і норм стосовно мови засобів масових комунікацій, зокрема дотримання встановлених урядом співвідношення українськомовних теле- і радіопередач до передач національних меншин.

Привести у відповідність до європейських норм і традицій систему кабельного телебачення з вилученням стандартних пакетів програм російських каналів — Першого державного, ОРТ, НТВ, які ведуть відверто ворожу пропаганду.

Посилити персональну відповідальність керівників теле- і радіоканалів, редакторів та журналістів масових періодичних видань за озвучування антиукраїнських виступів російських політиків та експертів в українському ефірі та у пресі.

Зобов’язати представників української влади всіх рівнів — урядовців і посадових осіб, керівників і представників місцевих органів влади, народних депутатів України та депутатів усіх рівнів — офіційні й неофіційні виступи у пресі, на радіо і телебаченні вести лише державною мовою, виконуючи статтю 10 Конституції України.

Покінчити з ганебною практикою, коли теле- і радіожурналісти, публічно спілкуючись з українськими громадянами, розмовляють російською мовою.

Суттєво змінити мовний дискурс на українському телебаченні популярних розважальних програм, спортивних змагань, які коментують здебільшого російською мовою.

Спрямувати належну кількість бюджетних коштів на виробництво і продукування українських телесеріалів, художніх фільмів про героїчне минуле українського народу, дитячих телевізійних мультфільмів, художніх фільмів для дітей та юнацтва.

Продовжити і розширити практику дублювання фільмів українською мовою.

Активніше впроваджувати державну мовну політику у сферу такої масової комунікації як Інтернет, спрямовану на збільшення українськомовних веб-сайтів, електронних періодичних видань, українськомовних комп’ютерних ігор, компакт-дисків тощо.

Захистимо український інформаційний простір!

Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Т. Шевченка, Конґрес української інтелігенції, Наукове товариство імені Т. Шевченка, Національна спілка письменників України, Національна асоціація україністів, Національна спілка журналістів України, Національна спілка кінематографістів України, Українська Всесвітня Координаційна Рада, Український фонд культури, Український інститут національної пам’яті

ХТО ВИРОЩУЄ БУДЯКИ ДЛЯ ЗМІ?

Юрій ШЕЛЯЖЕНКО

Минулий тиждень виявився щедрим на провокації російських ЗМІ. Спочатку на каналі ОРТ вийшов “сенсаційний” репортаж про те, що нібито в Україні в кожному магазині дитячих іграшок продається лялька-Гітлер. Потім канал “Россия” порадував своїх глядачів фільмом “Голодомор 1933. Невыученные уроки истории”, де стверджується, що ніякого геноциду не було, число жертв голоду завищене, а в тогочасних фотографіях українські історики “підступно ретушують” свійську худобу на задньому плані.

Тим часом, за даними Світового Конґресу Українців, під час Голодомору загинуло від 7 до 10 мільйонів наших співвітчизників. Цю цифру було взято з різних джерел: книга Роберта Конквеста “Жнива скорботи”; остаточний звіт Комісії Конґресу США про Голод в Україні та з даних, які одержала Міжнародна Комісія визначних міжнародних юристів, скликаних Світовим Конґресом Українців, що представили свій остаточний звіт 1990 року. Звіт Міжнародної Комісії підтверджують два переписи населення СРСР до і після голоду 1932—1933 рр. Кількість 7—10 млн включає 7 мільйонів з території колишньої Української РСР та 3 мільйони з Кубані, Північного Кавказу та Казахстану. Реґіони за межами Української РСР, де лютував Голод, переважно заселяли українці.

Ляльку-Гітлера виготовляють у Кореї на замовлення одного з московських бутіків, вона нещодавно “випадково” з’явилася в маленькому київському магазинчику “Ділові сувеніри”. І раптом оператор ОРТ з прихованою камерою (!) чомусь пішов у той магазин купувати ляльку, а напередодні 9 травня з’являється “репортаж” про “нацизм в Україні”.

Головний “експерт” репортажу — українофоб Бузина, фальсифікатор біографії Тараса Шевченка, нині піаріться, розкручуючи антиукраїнську пропаганду в багатотиражному таблоїді “донецьких”. Дивує, що відеоряд від ОРТ та фантазії про “іграшкові концтабори” з’явилися в ефірі зазвичай об’єктивної британської телекомпанії BBC та в деяких впливових англійських газетах. Очевидно, це добре спланована і щедро профінансована акція, щоб дискредитувати Україну в світі.

Наївно було б думати, що такий врожай будяків в інформаційному просторі вродив через неосвіченість журналістів. 2003 року російський олігарх Чубайс висунув концепцію “ліберальної імперії”, що декларує експансію російського капіталу в сусідні економіки для створення спільного економічного і культурного простору, тобто асиміляції інших народів. Дискредитуй українців перед міжнародною спільнотою, переконай їх забути про свої корені та про трагічні сторінки історії, посвари схід із заходом — і можна “поділяти і владарювати”. Поки бізнес-клани “пітерських чекістів” та “солнцевських бандитів” скуповували за безцінь стратегічні підприємства України, найняті ними ж загальнонаціональні телеканали та газети роздмухували уявне протистояння українців та росіян в Україні. Кремль розрахував правильно: доки малороси чубляться за “двуязичіє” та “союз нєрушімий”, “свої люди” безперешкодно загребуть до рук промисловість України, землю, бізнес, інтелектуальний капітал.

Посіяні на українській землі за кремлівські гроші зерна розбрату ніколи не проросли б без щоденної копіткої роботи піарників-гастролерів. Українців Полісся, Донбасу і Криму примушують вірити у те, що їм потрібне “двуязичіє”. Але ж ніхто не каже, скільки коштуватиме така розкіш. Порахуймо хоч би приблизно.

У газетах, що виходять двома мовами, на десяток журналістів, як правило, припадає принаймні один перекладач. У двомовній країні доведеться перекладати велику кількість офіційної документації російською мовою, відповіді на звернення громадян двома мовами, випуск офіційних видань, видання підручників — можна стверджувати, що у державному апараті у кожному структурному підрозділі, у кожному відділі міністерств, обласних адміністрацій тощо має з’явитися перекладач. Витрати на чиновницький апарат збільшаться принаймні на 10 %. Це додасть витрат принаймні на 8,4 млрд гривень на рік. Ці гроші краще витратити на соціальні програми, будівництво доріг, лікарні, дитячі садки і школи.

Апологети “двомовності” ніколи не визнають, що насправді їхня балаканина спрямована лише на розкол суспільства і на нікому не потрібне зросійщення.

СТРУНИ КОБЗИ ДЗВЕНЯТЬ...

Валентина СИДОРУК,
голова міського об’єднання “Просвіта” імені Тараса Шевченка, м. Іллічівськ Одеської обл.

Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине.
От де, люде, наша слава,
Слава України!
Тарас Шевченко

Недавно ми мали щастя спілкуватися з бандуристом, головою “Молодої Просвіти” Віталієм Морозом. Уже вдруге приїздить у наше місто пан Віталій. Всього один день, а яким насиченим він був! Зустрічі зі школярами, гімназистами, просвітянами, учасникам хору “Червона калина”. В. Мороз чудово володіє словом, уміє налагодити контакт із будь-якою аудиторією. А коли звучать пісні в його виконанні, всі зачаровано слухають. Адже пісня — душа народу, особливо у виконанні кобзарів, бандуристів, лірників, які відігравали в українській історії величезну роль. І про це розповідав В. Мороз.

Кілька років тому на єдиній в Україні Чернігівській фабриці музичних інструментів згорів цех з виготовлення бандур. Чи випадково це? Прикро, що горять бібліотеки, музеї, нищаться пам’ятники нашим національним героям. Відповідь недругам України може бути тільки одна: стояти й сьогодні так, як стояли в єдиному пориві 1991-го, на сотні кілометрів створивши живий “ланцюг єднання”. І працювати всім на благо незалежної держави, як це роблять тисячі просвітян. Уже 140 років в “Просвіті” — в авангарді боротьби за державність, за рідну мову, за культурну самобутність.

Рада, що в нас є така молодь, як Віталій Мороз, що діє “Молода Просвіта”.

Де ще наша молодь послухає козацьку пісню з глибини віків (“Ой у полі могила”), ліричну баладу в супроводі бандури (“Там, де Ятрань круто в’ється”, “При долині кущ калини”)? Чудово звучать і жартівливі пісні (“Підкручу я чорнії вуса”). Цікавою була й розповідь про Стрітівську кобзарську школу.

Заключним акордом у концертах Віталія Мороза були слова з пісні Олеся Бердника, які пройшли крізь його душу і серце:

Струни кобзи дзвенять...
Україна в мені —
Ніби райдужні в небі мости...

ЧИ ВСЕ ЗНАЄМО ПРО НАТО?

У виставковому залі обласного об’єднання “Просвіти” відбувся “круглий стіл” “Україна—НАТО: шлях до порозуміння”, який організувало обласне об’єднання.

З доповіддю виступив доцент Одеського національного університету ім. І. Мечникова, член наукової ради з проблем аналітичної хімії Національної академії наук Олександр Захарія. Вчений зосередив увагу на маловідомих аспектах діяльності Північноатлантичного альянсу — боротьбі з тероризмом, знищенні озброєнь, науковій роботі, конверсійних програмах.

Після доповіді відбулася широка дискусія. Участь у “круглому столі” взяли представники місцевої влади, громадських організацій, політичних партій, науковці, преса.

Прес-служба Одеського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта”

МІСТУ — УКРАЇНСЬКЕ ОБЛИЧЧЯ

Луїза ЧУМАК,
почесний голова Конотопської “Просвіти”

Нещодавно наше об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка запросили до Конотопського індустріально-педагогічного технікуму для зустрічі зі студентами.

Голова об’єднання Ольга Банитюк привітала студентів, які зібралися у залі, прочитала їм патріотичні високохудожні вірші нашого земляка О. Шевченка, познайомила з іншими членами “Просвіти”. Зоя Шалівська розповіла про історію організації, її мету, завдання. Потім говорили про створення “Просвіти” на Конотопщині, її діяльність і... заборону.

1989 р. в Конотопі до дня народження Т. Шевченка з ініціативи журналіста Анатолія Соболєва створили Товариство української мови, яке пізніше перетворилося на “Просвіту”. Нас підтримав перший секретар міськкому КПУ Юрій Іванов та депутат Верховної Ради Микола Хоменко. Нам виділили кімнату, де ми могли працювати. Ми виступали з лекціями, бесідами на підприємствах, військових частинах, у навчальних закладах, виходили на вулиці й площі — були мітинги, дискусії. Ми намагалися надати Конотопу українське обличчя.

Наше об’єднання започаткувало відзначення битви під с. Шаповалівка, з нашої ініціативи збудували й освятили капличку на пам’ять про ті події. Відтоді щороку на початку липня в Шаповалівку з’їжджаються гості з усієї України.

Конотопське районне об’єднання “Просвіти” взяло шефство над школою-інтернатом № 1. Щороку влаштовуємо дітлахам урочистості на Святого Миколая.

Зупинилась я на красі та багатстві землі України, на мові її солов’їній, на працелюбності нашого народу, закликала пишатися тим, що ми — українці, любити і плекати нашу мову, культуру.

Лікар-пульмонолог Конотопської райлікарні Сергій Холмецький звернувся до слухачів із закликом любити Україну, жити і працювати на благо рідної землі, поважати інші народи, дружити з ними. Сергій Васильович пише поезії, тож прочитав свої вірші, присвячені Україні.

Студенти й викладачі технікуму запропонували співпрацювати з нами. Ми пообіцяли залучити їх до підготовки урочистостей 22 травня — дня перепоховання Т. Г. Шевченка, інших заходів. Радіємо, що у “Просвіту” вливаються нові сили, з’являються нові ідеї.

ШЕВЧЕНКІАНА У СВІТЛИНАХ

с. Моринці. Садиба, де народився Тарас Шевченко. Травень 1935 р. Фотограф С. Притикін

ЗА ЗДОРОВУ НАЦІЮ

Олег ОЛЕКСЮК,
м. Херсон

У серпні 2007 року в місті козацької слави Олешки, яке нині називають Цюрупинськом, стартував проект “Куриш сам — не трави сусіда”, реалізацію якого втілювала у життя Цюрупинська районна організація Суспільної Служби України за підтримки Міжнародного благодійного фонду імені Стефана Баторія. Фотоконкурс серед молоді та “круглі столи” за участю лідерів громадських організацій та народних обранців Цюрупинська та Цюрупинського району, виступи активу ССУ в програмах обласної телерадіокомпанії “Скіфія” сприяли створенню коаліції “Проти пасивного тютюнопаління”. До неї, окрім Суспільної Служби України, увійшли міська організація Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка, херсонські обласні осередки організації солдатських матерів України, “Молодої Просвіти”, дитяча організація літературно-мистецька лабораторія “Чиста криниця” та багато інших. Вони поставили за мету допомогти місцевим народним обранцям встановити вільні від тютюнопаління зони, щоб громадян, які не палять, звільнити від шкідливого впливу на здоров’я. Тож 11 квітня 2008 року ідея здорового глузду щодо поліпшення культури тютюнопаління у Цюрупинську знайшла підтримку міського голови Ганни Грибовської та депутатів міської ради. Відповідно до чинного законодавства України, було прийнято рішення № 638 сесії Цюрупинської міської ради про встановлення вільних від куріння зон, зокрема у закладах охорони здоров’я, культури, у навчальних та освітньо-виховних закладах, у громадському транспорті, у ліфтах і таксофонах, на дитячих майданчиках, у приміщеннях органів державної влади та в місцях постійного скупчення людей. Приємно для місцевої громади й те, що заклади громадського харчування обладнають приладами очистки повітря від тютюнового диму.

Звичайно, це перші кроки до гармонії співіснування людей в одній територіальній громаді. Потрібно ще чимало зусиль виховних, освітніх та культурних закладів, громадських організацій та насамперед сім’ї.

ТУРБОТИ УКРАЇНСЬКИХ ПРОСВІТЯН АМЕРИКИ

Товариство української мови ім. Тараса Шевченка в США провело низку нових патріотичних акцій. Про це газеті “Слово Просвіти” розповідає голова Товариства професор Віра Боднарук:

“У першому кварталі цього року Товариство передало кошти на перевидання книги про Романа Шухевича в Рівному, а також на видання українського підручника з хімії для студентів Донецького університету. Також надіслано по чотири пачки українських книжок до Острозького і Миколаївського університетів. Обласним “Просвітам” ТУМ передає книги “Забуттю не підлягає” (про Голодомор 1933 року) та “Українська інтелігенція на Соловках” С. Підгайного.

Для української громади штату Флорида було проведено літературний вечір про Василя Стуса. Приємно, що у вечорі взяло участь багато молодих українців з четвертої хвилі еміграції. Їх намагаємося залучати до роботи Товариства”.

ВЕСНЯНА ТОЛОКА

Степан БОЙКО,
м. Івано-Франківськ

2007 року нашу область відвідало понад мільйон туристів, цьогоріч очікується 1,4 млн. Згідно з Указом Президента від 3 березня 2008 р. “Про проведення весняної толоки з озеленення і благоустрою”, розпочали ці роботи лісники з просвітянами. Упорядковано понад 50 га лісових угідь, понад 12 тисяч га лісопаркових територій, посаджено близько 106 тисяч саджанців деревних та чагарникових порід.

Вагомий внесок в толоку роблять просвітяни. Рогатинське, Тлумацьке, Богородчанське, Рожнятівське об’єднання “Просвіти”очистили 20 джерел, 7 км берегів річок, посадили 6 тисяч дерев. Впорядковують історичні місця в селі Заріччі Надвірнянського та в селі Угриневі Калуського району, пов’язані з національно-визвольним рухом, пам’ятні знаки жертвам Голодоморів. Там працювали студенти-історики Івано-Франківського університету ім. В. Стефаника. Ветеран “Просвіти” Антон Островський в Калуському лісовому господарстві в день свого народження посадив десять модрин, а за своє життя (йому минуло 80) — понад 10 тис. дерев.

Допомагає нам член правління обласного об’єднання “Просвіти” професор Іван Климишин. Він посадив паросток верби з Чернечої гори, збирав пожертви на Тарасову церкву.

ЗУСТРІЧ В ОДЕСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

“Україна — шлях у майбутнє”. Таку назву мала зустріч, яка відбулася в Одеському національному університеті ім. І. Мечникова (хімічний факультет). У ній узяли участь представники Одеського обласного об’єднання товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, Чорноморського Гайдамацького З’єднання та мистецького об’єднання ХЛАМ. Голова обласного об’єднання Олександр Степанченко розповів студентам і викладачам ОНУ про історію та діяльність товариства “Просвіта”, яке цьогоріч відзначає 140-ліття з дня заснування.

Отаман Чорноморського Гайдамацького З’єднання Сергій Гуцалюк інформував про культурницькі, екологічні та природоохоронні аспекти діяльності сучасного українського козацтва, яке нещодавно стало колективним членом товариства “Просвіта”. Новостворене мистецьке об’єднання ХЛАМ активно займається популяризацією досягнень сучасної української літератури серед молоді. Координатор проекту Ольга Зайцева розповіла про здобутки та плани об’єднання.

Наприкінці зустрічі просвітяни відповіли на численні запитання студентів, які стосувалися функціонування української мови у вищих навчальних закладах, про роль молоді в діяльності одеської “Просвіти”, проблеми української культури на Одещині.

Вл. ін.

ЯКУ ВУЛИЦЮ ПЕРЕЙМЕНУЮТЬ?

24 квітня Олексієво-Дружківська селищна рада на Донеччині прийняла рішення перейменувати одну з вулиць селища на вулицю Олекси Тихого. Тепер подивимося, яку вулицю рада і депутати наважаться перейменувати. Чи ту, на якій є державні або інші офіційні установи, чи якийсь провулок, де лише кілька хат?

ДОО ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, Товариство ім. Олекси Тихого

“Теперішня словесна зайвина не дає польоту цілій країні”.

Ірина ФАРІОН,
м. Львів

БЕСІДИ БАГАТО, А РОЗУМУ МАЛО, або ПРО СЛОВЕСНИЙ ПЕРЕСИТ

Відомий учений Паскаль у листі до К. Маркса написав: “Я вам пишу так багато тому, що не маю часу написати коротко”. В. Стефаник, творячи свої новели, днями-годинами вимордовував запитаннями прототипів своїх творів і списував купи паперу. Врешті, геть знеможений, він зоставляв на чистому аркуші “сам мнєкуш”, що вражав стислою довершеністю і легко переважував видані фоліанти. Стислість не лише надає мові сили — вона творить простір для глибини думання і збурює почуття. Майстер слова О. Гончар зауважив: *“Роман, як ракета: десять зайвих грамів — і не полетить”*. Теперішня словесна зайвина не дає польоту цілій країні: за зайвими словами — порожнеча думок: ***бесіди багато, а розуму мало***. Порожнеча думок породжує неправду, яку ховають в оболонки мертвих десемантизованих слів. Такий стиль мислення і мовлення виробився у час СРСР і отримав від Дж. Орвела назву новоязу (newspeak), суть якого не лише у надмірі слів за відсутності думки, а й у брехливому переназиванні світу. Дж. Фулер зауважив, що у московському словнику всі слова обернені навиворіт: *правда* називається *брехнею*, а *брехня — правдою*; *неволя* називається *волею*; *поліційне залякування — демократією*; *загарбання — визволенням.*

Така політична антонімія слова процвітає досі, що виявлено, зокрема, у протиставному понятті *“рабство — свобода”*: примусове злиття й асиміляція націй — це *“спільність економічних* (а раніше *класових*) *інтересів”*; ствердження національної окремішності — це *“перешкода неминучій благодатній глобалізації”*; переписування підручників української історії на догоду імперській Москві — *“узгодження навчальних планів”*; російщення української освіти — *“підвищення рівня викладання російської мови”*; любов до своєї землі — *“націоналізм”* (одне з тих *“новомовних”* слів, які призначалися не на те, щоб відображати, а щоб убивати значення); знищення Української Греко-Католицької Церкви — *“добровільне возз’єднання з православ’ям”*; примусове вивчення російської мови — *“засіб прилучення до світової цивілізації”*; вилучення питомої української лексики (діалектизмів, архаїзмів тощо) — *“боротьба за чистоту і культуру української мови”*; руйнація основ національних мов — *“вільний взаємозбагачувальний розвиток національних мов”*; творення безрідної засимільованої рабської маси — *“нова історична спільність — радянський народ, а тепер — європейці”*; згубний, спричинений терором білінгвізм українського населення — *“соціальна адаптація і толерантність”*; оволодіння російськомовним населенням українською мовою — *“соціальний конформізм, що призводить до падіння суспільної моралі”*; цілковита суспільна сваволя — *“демократія”*; посягання криміналітету і яничарів на державний лад — *“стабільність”*; творення злиднів через інфляцію — *“добробут”*; одвічний ворог Росія — *“стратегічний партнер”*. Слушно зазначив Дж. Орвел: *“Політичну мову створено для того, щоб брехня звучала правдиво, а вбивство пристойно, і щоб надати вигляд твердості цілковитому вітру”*.

Таке спотворене переназивання відбувається лише за найзагрозливішої морально-духової кризи — і мова, як *“найнебезпечніше благо з усіх благ”* — дає про це найгучніший сигнал. Носіїв такої морально-духової кризи Д. Донцов назвав *“смердофілами”*, себто плебеями. Саме вони *“почали звати* ***трусість*** *— гуманністю,* ***мужність*** *— жорстокістю,* ***відвагу*** *— забіяцтвом,* ***стоїцизм*** *— монахоманією,* ***невблаганність*** *у поборюванні зла — ексклюзивністю,* ***прислужництво*** *— реалізмом,* ***вірність ідеї*** *— фанатизмом,* ***безпринципність*** *— об’єктивністю,* ***нерішучість*** *— розважністю,* ***отарність*** *— солідарністю,* ***буденну працю*** *— героїзмом,* ***героїзм*** *— авантурництвом і романтикою,* ***вірність засадам*** *— доктринерством,* ***хамелеонство*** *— швидким розумом,* ***дряблість*** *— шляхетністю,* ***безформність*** *— красою,* ***хохлацьку хитрість*** *— державною мудрістю. Це був кодекс вартостей навіть не здорової народної маси, а кодекс вартостей плебея”.*

На тлі такої “оберненої” мови легко проростають явища тавтології й плеоназму. Тавтологія (гр. *tautologia*, від *tauto* “те саме”, *logos* “слово”) — це повторення уже сказаного, але в іншій формі без називання чогось нового *(меморіальна пам’ятка)*; **плеоназм** (гр. *pleonasmos* “надлишок, надмірність, перебільшення”) — це багатослів’я; вживання слів, зайвих не тільки для повноти змісту, а й для стилістичної виразності *(форсувати будівництво прискореними темпами)*.

Словесне пересичення — одне з найшкідливіших пересичень. (В. Сухомлинський).

Зазвичай тавтологія виникає через поєднання запозиченого і питомого слова, що передають те саме значення:

адміністративний менеджмент замість ***керівництво*** чи ***управління*** (лат. *administratio* “управління”, англ. management “керування, організація”);

акцентувати увагу замість ***наголошувати***, ***зауважувати*** або ***акцентувати*** (лат. *accentuo* “наголошувати”, *перен.* “підкреслювати, звертати особливу увагу”);

відтінки нюансів замість ***відтінок*** або ***нюанс*** (фр. nuance “відтінок, ледве помітна різниця в чому-небудь”);

вільна вакансія замість ***вільне місце*** або ***вакансія*** (фр. *vacance* з лат. vacans *vacare* “бути вільним”);

захисний імунітет замість ***захист*** або ***імунітет*** (лат. *immunitas* “звільнення від чогось”);

інша альтернатива замість ***інший спосіб*** або ***альтернатива*** (лат. *alternare* “чергуватися, вагатися”; *alter* “один з двох”);

колеги по роботі замість ***колеги*** (лат. college “товариш зі спільної служби, навчання; особа того самого фаху”);

конкретний адресат замість ***одержувач***, ***адресат*** (нім. *Adressat* “той, кому адресоване поштове чи телеграфне повідомлення”);

найбільш оптимальний замість ***найліпший*** чи ***оптимальний*** (лат. *optimus* “найкращий”);

народно-демократичний замість ***народний*** або ***демократичний*** (гр. *demos* “народ” і *kratos* “влада”);

обмінний бартер замість ***обмін*** або ***бартер*** (англ. *barter* “товарообмін”);

основний лейтмотив замість ***головна думка*** чи ***лейтмотив*** (нім. *leitmotiv* “основна тема, думка”; *leiten* “вести, супроводити, керувати” і *motiv* “мотив”);

Малюнок Оксани Васьків

пам’ятний сувенір замість ***пам’ятка*** або ***сувенір*** (лат. *subvenio* “приходжу”);

потенційна можливість замість ***можливість*** (лат. *potentia* “сила”);

прейскурант цін замість ***цінник*** або ***прейскурант*** (нім. *Preiskurant*: *prix* “ціна”, *courant* “поточний, теперішній”);

промислова індустрія замість ***індустрія*** або ***промисловість*** (лат. *industria* “діяльність, стриманість, працьовитість”);

справжні факти замість ***правда***, ***дійсність***, ***правдиві дані*** або ***факти*** (лат. “зроблене” — реальність, дійсність; те, що об’єктивно існує).

Ще один різновид тавтології зумовлений повторенням тих самих питомих або запозичених слів у різних граматичних формах:

взаємостосунки — (*стосунки*, *взаємини* — синоніми, що передають поняття відносин між людьми, через що форма взаємостосунки має надлишковий складник) ***взаємини*** або ***стосунки***.

є присутній; голова не є присутній; був ***присутній*** *на цій сесії —* ***присутній*** або ***є (був)***;

завершитись до кінця — ***завершитися*** або ***закінчитися***;

конкретніше конкретизовувати — ***переконливо конкретизовувати*** або ***конкретизовувати***;

на сьогоднішній день — (*сьогодні* утворено способом злиття займенника *сього* та іменника *дня*) — ***сьогодні, зараз, на цей час***;

свій власний внесок — ***свій*** або ***власний внесок***;

своя особиста думка — ***моя думка*** або ***особиста думка***.

У художньому та публіцистичному тексті тавтологія — свідомий стилістичний прийом, спрямований на посилення та уяскравлення ознаки чи явища. Видатний український мовознавець О. Потебня вважав: *“...ми, щоб висловити краще нашу думку, нагромаджуємо слова, які означають приблизно одне і те саме”* .

Традиція “тавтологічного відтінювання” (вислів Ф. Колесси) сягає язичницьких часів та найяскравіше виражена у народній творчості, зокрема ***піснях***:

Старі люди ***судочку судять,***
радочку радять *первовічную.*
Коня сідлає,
Гадку гадає;

думах:

Сирою сирицею *назад руки пов’язано;*
А третій ***піший-пішаниця****,*
Що як він ***чужий-чужениця****,*
За кінними ***біжить-підбігає...***

у тавтологічних фразеологізмах:

криком кричати; поїдом їсти; пропади воно пропадом; чужа чужаниця; гори воно вогнем; вольная воля; дивне диво;

у прислів’ях та приказках:

лепетень лепече*, а дурень слухає;* ***верзи****,* ***верзице****, поки* ***верзеться****;* ***говори****,* ***говори****, до чогось* ***договоришся****; що там* ***говорити****, коли нічого і* ***балакати****; думала* ***мовчать****, та не* ***мовчиться****;* ***бував*** *я у* ***буваличах*** *і* ***видав видаличі****; і не* ***страши*** *мене, бо я* ***страшків*** *син;*

у колоритних українських **прокльонах**:

бодай тебе ***луп облупив****; щоб тебе* ***різачка попорізала****; щоб тебе* ***хапун ухопив****; щоб ти* ***горів ясним вогнем****; щоб ти* ***їв*** *і* ***не наїдався****;*

у давньоукраїнських пам’ятках (“Слово о полку Ігоревім”, “Повість минулих літ”):

“Вам Бог тако веліл... в правду ***суд судити****”;*

“Уже нам своїх милих лад ні ***мислію змислити****, ні* ***думою здумати****”;*

у творах українських письменників:

Коли ж орда про тебе брехні меле,
Ти на ***дурну дурноту*** *мовчки плюй* (П. Куліш);
В промові ділом був мудрець,
В промові словом
— ***мертвий мрець***
(П. Куліш про мову Г. Сковороди).

А ви претеся на чужину
Шукати ***доброго добра****,*
Добра святого. Волі! Волі!
Братерства братнього
(Т. Шевченко).
Бодай ви пропали, синочки,
Були б ви здорові,
У ***пеклі запеклім****,*
У ***райському раї*** *страшнім*
(В. Стус).

Плеоназм як словесна надлишковість охопив усі стилі й форми мовлення: усного і писемного. Один із прикладів — оголошення на львівській залізниці: *При неспівпаданні прізвища або з виправленим прізвищем пасажир являється безквитковим зі всіма звідси витікаючими наслідками згідно правил перевозки.*

Можна поспівчувати пасажирам: годі продертися не лише крізь мотлох лексичних помилок (*неспівпадання, являється, витікаючими, перевозка*), а й зрозуміти це безформне нагромадження слів.

Серед типових плеоназмів маємо: *в лютому* ***місяці*** *—* ***у лютому****;* ***в скорому майбутньому*** *—* ***згодом, незабаром, на майбутнє****;* ***вийшла*** *економія по цьому —* ***зекономили*** *на цьому;* ***висказані*** *депутатами зауваження —* ***депутатські зауваження****; відноситься в* ***розряд*** *національної безпеки —* ***належить*** *до національної безпеки;* ***вона є*** *дуже важка процедура —* ***це*** *дуже важка процедура;* ***давайте задавати*** *питання по суті* ***питання*** *—* ***запитуймо*** *по суті;* ***з точки зору*** *—* ***з погляду (на погляд)****; зросли вимоги* ***у справі*** *навчання та виховання — зросли вимоги* ***до*** *навчання та виховання;* ***має місце*** *проблема —* ***є*** *проблема;* ***не несе собою*** *інформаційної* ***нагрузки*** *—* ***не подає*** *інформації;* ***нормалізувати*** *цю* ***норму*** *—* ***нормалізувати****; питання* ***наступного роду*** *—* ***таке*** *питання; під час конфлікту,* ***що мав місце*** *— під час конфлікту;* ***розмову*** *почали* ***говорити*** *— почали* ***розмову****; справа* ***стоїть*** *у національній безпеці — проблема національної безпеки; тривалий* ***період*** *часу — тривалий час; у своїх намірах ми відступили* ***назад*** *— ми відступили у своїх намірах; хотів би* ***провести*** *уточнення — хотів би* ***уточнити****; ці аргументи* ***не були прийняті*** *до уваги — ці аргументи* ***не взято*** *до уваги; ці роботи можуть почати* ***проводитися*** *— можна розпочати ці роботи; чи це збіг обставин* ***чи це просто співпадіння****? — чи це збіг обставин?;* ***що-небудь конкретно*** *зробити — щось зробити.*

Вислів *факт недовершений, майже на виході* — вершина плеонастично-алогічної майстерності, яку ніяк не замінити.

* * *

Зустрічаються депутати російської Думи та української Ради. Москвин каже: “Вот я нє пойму, почєму у вас парламєнт називаєтся “Рада”? Почєму рада?” — Та тому ***рада****, що не* ***дума****...*

Можливо, лаконічна і багатозначна відповідь на теми думи чи ради у цьому анекдоті не лише потішить нас, а відкриє усвідомлення того, що слова — це не мідяки, якими не шкода розкидатися. Слова — це валюта, а **пуста мова не варт доброго слова.**

Надмір породжує пересит, пересит — нудьгу, нудьга ж — душевну тугу, а хто хворіє на се, того не назвеш здоровим (Г. Сковорода).

ЩО НАС МОЖЕ ОБ’ЄДНАТИ

Валентина ДАВИДЕНКО

“Кобзар” у подарунок і свідоцтво, видане Всеукраїнським товариством “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, одержали слухачі курсів з українського ділового мовлення, які діють при товаристві не лише в столиці, а й у багатьох областях України. Фахівці з української мови, яких запросила “Просвіта”, допомагають оволодівати державною мовою спеціалістам Мінпаливенерго та Мінвуглепрому. Багато держав, які дбають про свою мову, прагнуть поширити, ознайомити з нею якомога більше людей в світі. Професор Іван Ющук посилається на досвід інших європейських країн: “Курси рідної мови організовують чехи, словаки, іспанці на державному рівні. Курси української мови в нашій державі насамперед для людей, які хотіли б вивчити чи вдосконалити знання мови.

Максим Рильський колись казав: “Скільки я знаю мов, стільки разів я людина, стільки разів я сприймаю світ трохи по-іншому”. Навіть із цього погляду оволодіти державною мовою потрібно. Не розумію людей, які живуть серед українців і не хочуть, таки не хочуть, а не просто не можуть оволодіти українською мовою. Це вияв неповаги до народу, серед якого живеш. Навіть у школах з російською мовою навчання потрібно було б збільшити кількість годин української мови. За міжнародними нормами, в школах, де навчаються представники національних меншин, повинна бути і державна, і національна мова викладання. У нас цього не дотримуються. Навіть історію України у школах з російською мовою викладають російською. А випускники непідготовлені до праці в державі і, звичайно, в них виникає комплекс неповноцінності. Держава повинна на це зважити, і в школах нацменшин ввести більше годин української мови або більше предметів українською — це відповідало б міжнародним законам. Україні потрібна мережа курсів. Наприклад, в Індії є тисяча курсів для вивчення мови гінді, тому що вона державна, громадянам інших національностей, які вивчають мову гінді, доплачують стипендію. У нас цього немає. Проте громадські організації такі курси організовують. Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка організовує курси, які дають змогу тим, хто вивчає мову самостійно, вдосконалити свої знання.

Насамперед молоде покоління повинне вивчати мову. Я викладаю в Київському міжнародному університеті на факультеті міжнародної журналістики. До нас приходили студенти, що на першому курсі не володіли українською мовою, а тепер вони успішно працюють на телебаченні та в інших редакціях. Людям старшого віку мову важче вивчити, але тим, хто хоче обіймати певну посаду, відповідно до закону і рішення Конституційного Суду 1999 року, слід послуговуватися державною мовою під час виконання своїх службових обов’язків”.

Іван Литвиненко — електронник за професією, нині пенсіонер. “Я вчився в українській школі, а потім — армія, де була тільки російська. І надалі середовище спілкування — лише російськомовне. Хоч намагаюся з друзями спілкуватися українською, це не завжди вдається. Живемо, як в окупованій країні: виходиш на вулицю — майже всюди російська. Піти на курси мене спонукало бажання удосконалити знання мови. Моя дружина російськомовна, ми відвідували курси разом. Я ще не звільнився від суржику, але набув нових знань. Тепер спілкуюся лише українською”.

Ангеліна Ангелова родом з Росії, навчалася в Ленінграді, спілкувалася лише російською половину свого життя. “Батько був військовим, і його перевели в Київ. Тут спершу не було потреби спілкуватися українською, тому що на роботі майже всі розмовляли російською мовою, тільки випускники університету наполегливо розмовляли українською, і це був виняток. Та останнім часом усе змінилося. З’явилася потреба оформляти документацію українською мовою, тож пишу, читаю українською, розробляю доволі складні документи. Але мені ніяк не вдавалося розмовляти українською. Не могла зрозуміти, чому якось кострубато виходило, але мене заохочували: “Пробуй, говори, ти зумієш”. Але не виходило. А смішити людей не хочеться, я кинула ці потуги, зрозуміла, що самій мені це не під силу, а почуватися людиною другого сорту теж не хотілося. А тут ми стали справжніми українськими патріотами, середовище у нас україномовне, і тому я почала шукати можливості навчитися говорити без помилок. І знайшла. Щиро дякую “Просвіті” за курси. Тут я почала розуміти, чому в мене не виходило: зовсім інша вимова звука. Наталя Григорівна Скиба, наша вчителька, нам дуже добре роз’яснювала.

Читаю лекції на курсах підвищення кваліфікації за своїм фахом. Зараз мені вже набагато легше. Тому я дуже вдячна товариству “Просвіта” за те, що воно нам так допомагає, і робить нас українцями не лише за духом, поглядами, а й за мовою — щоб інші могли зрозуміти, хто перед ними.

Ми багато читаємо української літератури. Якось на книжковому ярмарку нам сказали, що нині багато людей, які розмовляють російською, читають українські книжки. Мій чоловік читає лише українською і відзначає, наскільки вони духовні й цікаві”.

Олександр Кірмач, робітник, мав на меті краще опанувати правопис. “Розмовляти українською можна й удома. А нам потрібно творити україномовне середовище, тоді ми, мабуть, будемо щасливішими, добрішими й досконалішими.

Фото Олеся Дмитренка

Слухачі курсів української мови

Працюю не в україномовному середовищі. Це торговельно-розважальний центр, де духовність не вельми цінують, — в ціні споживацтво. А де споживацтво, там несуттєво, хто якою мовою розмовляє: головне більше продати і мати прибуток. Але не всі піддаються споживацьким настроям. Тому я не самотній. Якби цього не відчував, то, можливо, і не навчався б. У нас є потенціал і велике майбутнє.

Підготовка на курсах досить ґрунтовна — ми навчалися 72 години. Після восьми годин роботи інколи важко було йти на курси. Бракує вільного часу, щоб вивчити якусь тему, але цікаво. Наш правопис відрізняється від російського.

Курси — це передусім спілкування, джерело, яке дає нам сили нести енергію українства в суспільство. Моя дружина — росіянка, але вважаю, що на рідній землі треба розмовляти українською мовою”.

І ще одне прикметне інтерв’ю. “Я Шестеренко Лілія Олександрівна, пенсіонерка, за паспортом росіянка. Мій батько росіянин, а мати — українка. Я жила в Києві в російськомовному середовищі, вчилася в 21-ій школі. Потім — КПІ (жодної лекції українською), тому мені було дуже важко навчитися розмовляти рідною мовою. Можливо, багато людей ображаються на киян, що вони не розмовляють українською, але нас так виховали. Тому потрібна підготовка, робота з підручниками. Я почула по радіо, що організовано курси, і вирішила туди піти. Щиро люблю своє місто, свій народ, тому прийшла на ці курси. Я написала кілька статей українською мовою, які вийшли друком в журналі “Українська культура”. Було важко, зверталася до журналіста й письменника Миколи Шудрі, він допоміг мені відредагувати тексти. На майбутнє планую власними силами написати нові.

Коли розмовляю з людьми, коли до мене звертаються українською, відчуваю, що ми — єдине ціле. І хочу звернутися до всієї України: “Розмовляймо українською! Можливо, не всі зможуть досконало, але в подальшому мова об’єднає народ, а ми повинні бути єдині. Мова — це те, що нас об’єднає!”

МОВНИЙ КОНКУРС — ПІД ОПІКОЮ ДЕРЖАВИ

15 травня у Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка за участю Президента України В. Ющенка нагородять переможців Восьмого міжнародного конкурсу з української мови.

Пропонуємо читачам інтерв’ю з одним із фундаторів конкурсу, президентом Ліги українських меценатів, генеральним директором фармацевтичної фірми “Дарниця” Володимиром ЗАГОРІЄМ.

— Володимире Антоновичу, розкажіть, будь ласка, як усе починалося.

— У травні 2000 року на щорічних зборах українських меценатів президент Ліги — канадський бізнесмен і відомий український громадський діяч Петро Яцик запропонував організувати в Україні конкурс з української мови, щоб підняти її престиж. Ми тоді одностайно підтримали Яцика: він вважав, що переможці мають одержувати значні грошові винагороди. Понад тисяча школярів на різних етапах турніру їх одержали. Тоді вперше і востаннє премії переможцям вручав сам Петро Яцик. Меценат повертався з Канади вражений і щасливий, адже в конкурсі змагалося 200 тис. українців.

Нині загальнонаціональний розмір премії за перше місце від 3 тисяч (у наймолодших класах) до 7 тисяч гривень (у десятому й одинадцятому). Таких нагород діти не одержують у жодному конкурсі, в жодній олімпіаді. А переможців та їхніх учителів чекають на святі мови, дні офіційного закриття конкурсу і вручення найвищих премій, численні сюрпризи: подарунки, бібліотечки, конкурсні сувеніри тощо. Це — традиція.

Кошти на другий конкурс дали меценати з різних країн: США, Канади, Австралії, Франції. То був цілий гурт патріотів, які дали кошти на найпатріотичніший проект Петра Яцика. Одним із найбільших меценатів уперше став канадець Станлі Пітерсон, який дав 55 тисяч канадських доларів. Він частково фінансував третій (55 000 $), четвертий (55 000 $), п’ятий (70 000 $) і шостий (120 000 $) конкурси. Цей щедрий меценат займає почесне місце в історії конкурсу мови.

На прохання Ліги українських меценатів, конкурсу присвоєно ім’я Петра Яцика, справжнього українського патріота. У другому конкурсі взяло участь уже понад 5 мільйонів учасників. Разом зі школярами вперше змагалися й студенти.

Цьому раділи всі патріоти: конкурс дає надію, що Україна говоритиме українською.

У третьому конкурсі було вже понад двісті меценатів: прізвища щороку друкуємо у пресі, щоб усі знали, що ці люди хочуть допомогти Україні, й вона повинна знати своїх патріотів і героїв.

Приємно, що тоді ж почали з’являтися меценати із самої України. Нас підтримав “Експрес-банк” — тодішній голова правління Юрій Джус дав для переможців третього конкурсу 23 000 гривень. Сьогодні “Експрес-банк”, уже під проводом нового голови правління Ірини Чуліцької, продовжує цю шляхетну справу.

— Тоді чи не вперше в Україні переможці писали подячні листи меценатам. Багато хто не розумів, що це і навіщо.

— Так прийнято в Європі, Америці. Це так благородно — сказати “дякую” людині, яка дала кошти на премію і в такий спосіб підтримала українську мову. Меценат, отримавши лист, знає, що його кошти знайшли адресата.

Більшість цих листів не можна читати без сердечного щему. Діти чудово розуміють, яка ситуація з українською мовою і, взявши участь у конкурсі, не можуть бути байдужими. А що казати про переможців? Це хоч і маленькі, але патріоти!

— Цілком логічно вписалися в сценарій конкурсу й видавці.

— Кожен призер і переможець разом з учителями одержував бібліотечки від видавництв “Ярославів Вал”, “Махаон—Україна”, “Український письменник”, “Либідь”, “Обереги”, “ВЦ “Просвіти”, “Основи”. На кожен конкурс ми одержували сотні книжок, і це було неоціненною підтримкою для нас.

— Надзвичайно успішними були четвертий, п’ятий і шостий конкурси. У кожному з них брало участь по понад 5 мільйонів осіб.

— Знайти кошти на сьомий конкурс було непросто, але ми їх знайшли. Він відбувся, а нині успішно закінчується восьмий. У Сьомому конкурсі брали участь українські діти з діаспори — з 23 країн світу.

— Восьмий конкурс став особливим?

— Конкурс уперше було підтримано на найвищому державному рівні — торік 9 листопада, в День української писемності і мови, з’явився Указ Президента В. Ющенка “Про Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика”, в якому записано: “Підтримати ініціативу Ліги українських меценатів та Національної ради з питань культури і духовності стосовно проведення Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика як щорічного загальнонаціонального заходу для підвищення рівня знань з української мови, виховання у молодого покоління любові до мови свого народу, забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя”.

В Указі йдеться про щорічне виділення бюджетних коштів для організації та проведення конкурсу. 28 листопада 2007 р. видано другий Указ Президента “Про деякі заходи щодо піднесення ролі української мови”, де в п. 1 зазначено: “Заснувати, починаючи з 2008 року, 14 щорічних стипендій Президента України переможцям Міжнародного конкурсу з української мови ім. Петра Яцика”. А в останні дні грудня 2007 року з’явилася Постанова Кабінету Міністрів України, де записано: “Стипендії Президента України переможцям Міжнародного конкурсу з української мови ім. П. Яцика виплачуються у розмірі 4,375 мінімальної академічної стипендії студентів вищих навчальних закладів III—IV рівнів акредитації”.

Тож держава взяла конкурс під опіку.

— Яким бачите майбутнє цього унікального проекту?

— Хочеться, щоб конкурс переріс зі шкільного і студентського мовного марафону у посполитий український рух за рідну мову, за Україну, за патріотизм, і словосполучення “український націоналіст” сприймали не як “негідник”, а як “патріот”, “будівничий”...

Спілкувалася
Світлана КОРОНЕНКО

“Примирення можливе тоді, коли замість дня Перемоги відзначатимемо день Скорботи”.

ТИСЯЧІ ДЕРЕВ — НА СПОМИН ПРО ВЕЛИКИХ

Іван ВОЛОШЕНЮК

Президентська толока у Вінницькій області завершилася створенням двох дендрологічних парків — Михайла Грушевського і Василя Стуса

Ідею толоки на Вінниччині сприйняли з ентузіазмом. Зважаючи на те, що область аграрна та ще — “цукровий Донбас”, найбільше відводили площ під буряки. Компартійні вожді України схиляли вінницьке начальство до думки, що було б непогано, аби область мала під ними “чвертку мільйона”, себто 250 тисяч гектарів. Це був би красивий подільський рубікон.

Ніхто не зважав на ту обставину, що ця цифра — поза здоровим глуздом і агротехнічною доцільністю. В області вже не мали чого орати, не залишалося землі під пасовища, борозну довели до урізу води майже всіх водоймищ, зокрема й Південного Бугу, внаслідок чого він катастрофічно змілів, ерозія набула розмірів екологічної катастрофи.

Підраховано, що Вінниччині для нормалізації екологічного стану треба додатково засадити лісом 73 тисячі гектарів. Амбіційне завдання в унісон президентській толоці. Чотири тисячі гектарів посаджено нинішньої весни. Іншими словами, 16 мільйонів дерев. Акція воістину всенародна.

Вінниччина на завершення цієї чудової акції вирішила поставити два особливі знаки оклику і створити два дендрологічні парки на 74 породи різних дерев, екзотів і кущів: один на батьківщині першого президента України Михайла Грушевського в селі Сестринівці Козятинського району (3 гектари, 2 927 дерев), другий — у Рахнівці під Гайсином, де народився Герой України, незламний борець за її волю, поет Василь Стус (2 гектари, 2 000 дерев). Посадили свої дерева в обох селах голова облдержадміністрації Олександр Домбровський і голова обласної ради Григорій Заболотний (на фото).

Я розмовляв з найпочеснішою учасницею Рахнівської толоки Параскою Семенюк, яка живе нині в тому дворі, де народився і жив у дитинстві знаменитий нині її земляк і родич.

— Що скажете про цю подію, шановна Параскові Тимофіївно?

— Це зараз Василя Стуса вшановують. А мені найбільше запам’ятався той день, коли в село приїхали три автобуси з українськими прапорами, у клубі зібралося повно людей, всім роздавали свічки і запалювали їх, щоб пом’янули Василя, а з району і села знайшлися добровольці, які ці свічки гасили і затоптували. А коли ті гості прийшли з прапорами до моєї хати, то звідкись випірнула міліція і почали ламати древка, шматувати прапори, кричати на людей.

— Ото, певне, було страху?

— Не дуже я й злякалася. Совістила міліцію: “Хлопці! Нащо ви себе затоптуєте в болото? Є правда, якої ви не знаєте. Хіба ні з того ні з сього стільки людей з добрими обличчями й очима приїхало б поминати поганого чоловіка?”

— А ви Василя хоч раз бачили?

— Приїжджав після закінчення інституту ще нежонатим. Ми якраз розібрали ту маленьку хату, в якій він народився, і на її місці ставили більшу. Він допомагав нам крокви тесати, а потім і в’язати — роботящий і вмілий був. Чоловік мій — перший його брат. Що мене черкнуло за серце? Василь вірив у Бога, що тоді не дуже виставлялося. Не соромився помолитися чи перехреститися при людях. Я не знала про його таланти. Це вже пізніше сусіда приніс журнал з його віршами і сказав, що Стус у Києві, він — поет. Бачила Василя один-єдиний раз, а його син Дмитро до нас горнеться.

Вся Україна сьогодні пливе до Рахнівки, а особливо 6 січня і 4 вересня — в дні народження і смерті. Канада його теж дуже шанує. А на цьогорічній толоці, в цьому парку за два тижні півобласті побувало. Пам’ятник Василеві на віки!

Генеральний директор “Вінoблагролісу” Михайло Вдовцов, який був на будівництві дендропарку головним розпорядником і дизайнером, каже, що довелося розкорчувати майже два гектари диких заростей груш, вишень, слив, розвалити стару хату, давній шкільний погріб. Сім філій облагролісу (Немирівська, Гайсинська, Теплицька, Іллінецька, Бершадська, Тростянецька, Чечельницька) та Гайсинський держлісгосп трудилися тут, не покладаючи рук. Крім клопотів з землею і посадковим матеріалом, треба було облаштовувати огорожу, алеї, альтанки, лави для відпочинку, щоб з самого початку це було схоже на парк. Беремо його під свій постійний нагляд, щоб коли що не прийметься, одразу поновити. Тут багато екзотів, завезених з престижних розсадників, зокрема з Київського ботанічного саду й Уманського дендрологічного парку.

Усі роботи освятила церква. Біля входу, на тому місці, де має бути каплиця, поставлено дубовий хрест художньої роботи.

ЗЕЛЕНА ТОЛОКА

10 травня на Трухановому острові біля Бабиного озера відбулася акція “Зелена толока” — прибирання території. Ця велика площа має значну природну цінність, але, на жаль, потерпає від неуваги влади та надмірної “уваги” відпочивальників.

В акції взяли участь члени Київського еколого-культурного центру, Українська громада рибалок, організація “Люди за права тварин” та громадяни, яким не байдуже навколишнє середовище.

Лише за півтори години добровольці зібрали понад 40 мішків сміття. Хочеться, щоб наші громадяни, перебуваючи на відпочинку, залишалися цивілізованими та прибирали за собою, адже природа — це не великий смітник, а середовище затишку й гармонії.

Фоторепортаж
Ганни ОБОРСЬКОЇ

ЩЕ РАЗ ПРО 9 ТРАВНЯ...

Антоніна СПІЛЬНА,
смт Кути,
Івано-Франківська обл.

Де знайти слова, щоб прославити справжніх борців за незалежність України, які боронили честь нації української? І як не завдати болю тим, які так і не зрозуміли, що Сталін і Гітлер — поняття тотожні, а імперія з тоталітарним режимом нічого спільного не має з Вітчизною? Як виокремити ту категорію людей, які вміло використовували героїзм та патріотизм простих смертних і немилосердно нищили все, що заважало безликому поняттю “советская родина”?

Переді мною документ, якій цінують у нашій родині: “Воину-победителю 1941—1945 гг.” Це нагородний лист на ім’я гвардії старшого сержанта Спільного Петра Лукича, мого тата. Він захищав Вітчизну в роки Другої світової війни під прапором Червоної армії з 1939 року. Відступав від Бреста, де служив, аж до Сталінграда, а тоді визволяв і Вітчизну, і братні нації й народи, зокрема росіян. Оборона Сталінграда, Білгород, Кіровоград, Корсунь-Шевченківська операція, Мінськ, Вільнюс, Балтійське море, Данцінг, Ґданськ, Кеніґсберг — шлях тієї перемоги зафіксовано в документі.

А ось період з жовтня 1939-го (рік призову на військову службу) до серпня 1943-го залишився в скупих розповідях тата. Вони були дуже обережні, бо говорити правду (татко помер у Казахстані, куди вислали його родину 1977 року) було небезпечно. Він розповідав, як чекали війни, як вона почалась, як відступали і знали, що вижити навряд чи вдасться...

А ще збереглася таткова згадка про 1939 рік, як готували “бойову операцію” — нищили стареньку затишну церкву в Західній Білорусі. Не хотів татко докладати до того рук, а тому потрапив до шпиталю — ковтнув кавальчик господарчого мила, запив кухлем води — підозра на дизентерію.

Уривками пригадую татусеві розповіді про становлення рад: нищили національне — і матеріальне, і духовне — те, що берегли люди від усяких окупантів, не зуміли вберегти від червоної Росії.

Якось тато розповідав, як у куряві військової дороги ішли втомлені й голодні колгоспні корови. І поруч так само, ледве пересуваючи ноги, відступали солдати, не розуміючи нічого. І жінки, які супроводжували тих корівок, плачучи прохали пристрелити худобу, ніж так збиткуватися з неї. Минали села, де залишалися мешканці тієї сумнозвісної “советської родіни-матері”, де палили хліб, нищили ферми, в безвість гнали худобу, залишаючи напризволяще людей.

Татко ніколи не дивився фільмів про війну. Казав: “Кожний по-різному світ розуміє! А там все брехня!” Йому боліла війна в душі, може, тому і не дожив до пенсії, помер від інфаркту, як колись казали, від розриву серця, бо те серце боліло і за нас, дітей, і за рідну Вітчизну. Він мав бойові нагороди, але ніколи не ходив отримувати ювілейні брязкальця — медальки, ніколи не користувався ніякими пільгами. І я пишаюся своїм татком.

Живе в моєму серці світла згадка про вуйка Федора Клима. Він не служив у Червоній армії. Вуйка Федора сумління покликало до іншої армії. Він був в УПА. Діставав папір на друк листівок, розносив по хатах видрукуване. Ще чула від вуйни Їленки, вже покійної, що якось вуйкові зашили в полотні зброю, і він ніби пасучи худобу, заніс її партизанам. На випадок зустрічі з НКВС мав казати, що поламані ребра і лікар зашив у полотно. Не попався тоді, поталанило. Біда спіткала його пізніше. Свої 15 років у Магадані не добув, вбило на лісоповалі деревом, там залишився на вічний спочинок, не маючи хреста над головою.

Знаю про нього дуже мало. І ніколи не бачила, бо був вуйком по сестрі татка; походив з румунських Розтік, а вуйна — з польських (гуцульське село Розтоки Черемош поділив між двома країнами). Побралися вони в Магадані. Вуйна повернулась і оселилася в Кутах на Косівщині 1961 р., але недовго тішилася Вітчизною, бо втратила здоров’я на засланні. Вона померла і забрала з собою всі розповіді про цю родинну гілку. А про себе не розповідала: “Я ще жива, то Федьо перед Богом стоїть, про нього треба говорити”.

Світла пам’ять про моїх рідних дає мені право обговорити третю категорію — “ветеранів-професіоналів”, які, брязкаючи ювілейними нагородами, або і бойовими, але отриманими після 9 травня 1945 року за перемогу над справжніми захисниками своєї Вітчизни — України на західних теренах “советской родины”. Ці ветеранські професіонали видирають з горла всіх моїх краян пільги і визнання їхніх неоціненних “заслуг”. Їх, як і колись, скеровує Комуністична партія, яка нищила визволителів усіх національностей перед війною, під час неї та по війні.

Схиляю голову перед Вами, справжні ветерани, які боролися з фашизмом, перед Вашим героїзмом — живі, і які лежать в безликих братських могилах без хрестів, під червоною зіркою. Але ветерани, які виборювали для нас Україну, які гинули на теренах величезної катівні — Радянського Союзу, теж лежать без хрестів. І їх мільйони! Про них не дуже часто згадують, і пам’ять цю перекручено. А ті, що живі? Їх скалічено не лише фізично, а й духовно, вони терпляче чекають, коли ж нарешті Україна, яку вони, як справжні герої, звитяжно здобували, визнає їхні заслуги.

Масовий психоз святкування дня Перемоги не вкладається в поняття об’єднання України. Розмаїття червоного кольору на площах міст, на телеекранах, зусилля ЗМІ, щоб принизити роль учасників визвольних змагань, роз’єднують уже згуртоване національною ідеєю Майдану суспільство.

Примирення можливе тоді, коли замість дня Перемоги відзначатимемо день Скорботи, з панахидами та поминанням усіх, хто загинув у полум’ї війни, хто боровся з окупантами; зі спогадами тих, хто залишився живим, хто пройшов муки концентраційних таборів фашистської Німеччини і “советской родины”, тих, хто вів боротьбу з нацистами Німеччини, шовіністами Польщі, імперіалістами Росії.

З 14 жовтня 1942 року, зі створенням УПА, почалися Визвольні змагання, або Велика Вітчизняна війна на теренах України для тих, хто боронив свою Вітчизну, незалежність, мову, культуру, духовність, рідне національне від усіх окупантів. І доки не визнають героїв цієї війни (а бойові дії тривали до 1954 року) ветеранами зі статусом, відмінним від статусу ветеранів Радянської армії, доти вона і триватиме.

А ті, хто визволяв Україну від нацистів, насаджуючи не менш страшного окупанта, хто тримається лінії “червоних” партій, з радістю й гордістю згадують, як вони тяжко йшли до Перемоги, як жили в холоді й голоді, якою великою кров’ю здобули цю перемогу. Нехай вони подумають про те, що й їх перемогли.

А за тих, хто вже стоїть перед Богом і Бог їм суддя, треба молитися. Тож пом’янімо, замість святкування дня Перемоги, та молімось і за здоров’я, і за упокій усіх захисників України.

З РІДНИМ СВІТЛОМ

Василь ВОВК

У нашім раї на землі
Нічого кращого немає,
Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим.
Тарас Шевченко

У цьому елегійному всесвіті мого дитинства оживає у серці й рідна хата, і люба матусенька, що “ночей не доспала...” Подарувала життя.

Мати і дитина — це вічне коло земного буття; вона — найжертовніша у світі людина.

Спливають у думках односельці, друзі, наші козацькі села.

Весна розчиняє вікна, бо сонце повернуло на тепло. Радію великому, круглому, як макітра, сонцю, яке щойно зійшло із-за хутора Оврами, що має тепер шість хат над широким і довгим, на кілька кілометрів з півночі на південь глибоким яром Бузовою. Влітку там ростуть чебрець, полин, молочай, деревій, безсмертник, цикорій, густі лугові трави. Взимку Бузова скидається на засніжені Карпати, де ростуть не смереки, а сосни й листяні гаї. Згадую цей сніговий рай узимку, коли віхола намітала аж під самісіньку стріху, і на лижах та санчатах дітвора долала ті круті схили.

Тоді рідне село для мене було як центр Всесвіту. А до нього входили козацькі хутори: Дупляни, Вовки, Марки, Лихопої, Орендаренки, Вінтинці, Омельки, Гнідини, Оврами — серед неозорих полтавських ланів, гаїв, з маленькою річечкою Бакай, яка виходила з берегів, протікаючи ранньою весною через Бузову, Марки, Вінтинці, і впадала в багатоводний Псел.

Село Малий Бакай має давню історію. Воно утворене у першій половині XVII століття з козацьких хуторів, розташоване в горбистій місцевості на лівому березі річки Псла. Невеличка річечка Бакай і дала назву селу. За переписом 1859 року, в ньому було 34 двори і 414 жителів. У селі відкрили школу, де навчалося 25 дітей.

1928 року розпочалося розкуркулювання заможніших селян. І наші Бакаї втратили спокій: мобілізовують до колгоспної праці за палички-трудодні, вимітають до зернини все збіжжя з сільських обійсть, організовують періодичні голодомори.

Єдине, що втішало мене і мого друга, сусіда Гришу тоді, — мальовнича українська природа, що немов прагнула пом’якшити страждання людей у ті скрутні часи. Це — безкраї поля, на яких густо колосились пшениці, жито, ячмінь, овес, просо. Налиті зерном колоски у вітряну погоду то нахилялися, то підіймалися на тонких стеблах, нагадуючи морські хвилі. Літні луки сповнювались медовими пахощами, а гаї — співом птахів. У заплавах річки Бакай та розлогих лозах зеленого масиву Берег, що біля хутора Омельки, у травні витьохкували солов’ї.

Все нас цікавило, коли бували біля вітряного млина, високого й великого, зробленого з дерева. Він стояв біля хати баби Ганни Захарівни. Дідусь Кирило, їдучи до млина у вітряну погоду на санях, запряжених колгоспними кіньми, брав і мене з собою. Казковий мірошник, увесь білий, засипав зерно, яке миттєво перетворювалося на запашне борошно. Ось воно сиплеться в мішок із-під великих кам’яних жорен.

Усі пекли рум’яний хліб у печах — хто чорний, хто білий. Баба Параска, сусідка дідуся Кирила, пекла чорний, аромат якого доносився аж до стежки, яка й сьогодні пролягає через луки.

Цілую мамині натруджені руки і згадую, як із розфарбованого в зелений і синій кольори димаря нашої хати повільно підіймається в небо сірий дим: то моя люба мама розпалює піч і готує смачний гречаний суп на снідання, полтавський борщ із куркою. Ніде і ніколи я не смакував такого пахучого й цілющого борщу. Мамині лагідні й натруджені руки, які ніколи не знали спочинку — ні в жахливому тридцять третьому, коли в свої неповні десять років залишилася круглою сиротою і лише одному Богові відомо, як вижила під час того страшного українського голодомору; ні в кінці сорокових, відбудовуючи зруйноване війною сільське господарство; ні у п’ятдесяті, працюючи на лісорозробках біля річки Печора у Республіці Комі, добровільно завербувавшись на ту нежіночу роботу; ні у сімдесяті “стабільні”, але такі дефіцитні на все роки...

Згадую й зимові діалоги з мамою: “Ей, Василику! За якою кучугурою ти сховався? Гукай татуся та мерщій ідіть до хати снідати! Ти не замерз, синочку? Надворі морозно, твої щічки аж горять” — “Ні, мамо не змерз, я так набігався між сніговими заметами, що мені аж гаряче”. У печі палахкотять дрова й обіймають червоним полум’ям череп’яні горщики, а за вікном іде лапатий сніг. “Синочку, не пий холодної води,” — застерігає мама. “Мамо, надворі сипле такий казковий сніг, що майже не видно хати діда Кирила”, — сказав сам і подумав: “Оце накатаюся на Бузові на санках з хлопцями наступної неділі”. “Синочку, ти не забув, що завтра понеділок? Ти підготував домашні завдання?” — запитує мама.

Декламую твори класиків української літератури: Тараса Шевченка, Івана Франка, Юрія Федьковича, Василя Стефаника, читаю оповідання Степана Васильченка. І хату огортає добра, лірична аура.

А школа моя рідна теж незабутня. Місцевий коваль Олексій Ничипорович Вовк жив на хуторі Лихопої поряд з Єлизаветою Дмитрівною Вовк — знаменитою на всю Полтавську область учителькою української мови та літератури. Їхня сусідка Дар’я Кольчия навчала дітей німецької мови.

Усі односельці йшли до кузні, бо знали: Олексій Ничипорович вчасно і якісно зробить і сапку, і вила, і сокиру, і молоток, і завіси, і держак з клямкою до дверей щойно збудованої сільською толокою хати та багато іншого. Учні місцевої Горянської середньої школи, йдучи на уроки, бачили через відчинені двері кузні, як Олексій Ничипорович вправно вдаряє молотом по розжареній металевій заготовці, що лежить на ковадлі, та роздмухує великим ковальським міхом вогонь у печі. Школа займала дім, навколо якого ріс фруктовий сад заможного селянина Ілька, що його вислала в Сибір колоніальна влада в кінці 20-х минулого століття. У 80-ті в селі збудували нову, двоповерхову цегляну школу, яка дала восьмирічну і середню освіту, а отже, путівки в життя не одному поколінню дітей з навколишніх сіл. А будинок Ілька, селянина-трударя і господаря, який мозолистими руками обробляв полтавські чорноземи, знов осиротів. Село Слюсарі теж зникло з мапи України разом з великим і глибоким ставком. Розібрали на дрова будинок Ілька. Зникла наша школа, старенька і дорога серцю. Хто ж ми після цього?

Не може мисляча людина змиритися з повсюдним зникненням старих хат; сільської кузні з колодязем-“журавлем” на причілку; скрипучого та міцного, відкритого усім вітрам, млина, що самотньо стояв біля центрального шляху, й дерев’яної церкви — берегині сільської громади. Замулилися, засмітилися й заросли лозами забуті людьми ставки у Березі, пересохла річечка Бакай. Кудись поділась аура, що лагідно огортала наше село за часів скрути й поневірянь. Відійшли у небуття правічні обереги патріархального українського села. Що ще зникне з рідкісного Бакайського ландшафту? Ми втрачаємо не лише пам’ять про наших щирих і працьовитих предків, а все цінне, збудоване їхніми вмілими руками й оспіване у народних піснях.

Олена Євдокимівна Вовк із сином

Андрій Чебикін. “Веселий дощ”

МАТИ

Надія КНЯЗЕВ

...Мати, матінка, матуся. Марія чи Софія. Немає значення, як її кличуть інші. Для кожного з нас — найрідніша у світі людина, яка нас чекала, народила, віддала нам себе, на наше майбутнє по світах робить найбруднішу роботу, терпить приниження, хоче, щоб ми були найкращими. Вона тішиться нами, молиться за нас, бо знає, що її молитва — то сила. Жінка при надії просить у Богородиці: “О Преславна Божа Мати! Змилуйся над рабою твоєю і прийди мені на допомогу в час моїх болів і небезпек, з якими народжують дітей усі бідні Євині дочки. Даруй мені таку благодать, щоб дитя, яке виношую тепер під своїм серцем, з’явилося на світ з радістю, подібно до святого немовляти Йоана, поклонялось Божественному Господу Спасителю, що з любові до нас, грішних, впокорився і сам став немовлятком”.

Є молитва за ласку годування грудьми, щоденна молитва за рідних і хрещених дітей, молитва за дітей, яким важко дається навчання. І якщо ми нечемні, то і за таких є материнська молитва. Молиться матуся і при порушенні сну в дітей. І так до вінчання. А потім — за зятя-невістку, онука-онуку, правнука-правнучку. Аж доки сама відійде у Вічність.

...Мати хрещена. Та, яка дала крижмо нам, маленьким, — біле полотно — символ найкращої долі, яка нас разом з хрещеним зодягла у Хреста, і ми вже стали місіонерами на цій землі, яка нам допомагає ту нашу місію пізнавати, яка за нас молиться. З рук хрещеної отримуємо перші духовні книжки.

Старенька мати у вікні — образ української неньки, яка віддала своє дитя світові, найкраще розуміє Ісуса і Богородицю Діву. “Синку, ви, священики, проповідники, не знаєте, що, кажете... Ви ніколи не були і не можете бути матерями. Ви не знаєте, що це означає”, — казала Блаженнішому Кардиналу Любомирові Гузару його мати.

Мати на старості живе спогадами, а коли знаходить вдячного слухача — охоче розказує про свою дитину, якою вона була в школі, у ВНЗ — з дипломом про вищу освіту чи без нього, з науковим ступенем чи вічним кандидатом в кандидати. На схилі віку в своєму домашньому кутику все чекає на нас. Вона не хоче ані синових столичних апартаментів, ані доньчиних заміських дач — лише уваги. Вона хоче, щоб її дитятко — чи місячне, чи в рік, чи під п’ятдесят — було найкраще. Тоді їй буде спокійно. Наша матуся хоче, щоб ми не зганьбили її, її рідних, рідну вулицю, село чи селище, або навіть ціле місто. Вона дала нам життя, віддала нас життю. Задля цього наша матінка готова нас у вікно виглядати — навіть лише на Різдво, Великдень і у відпустку.

Мати. Божа, рідна і хрещена. Берегиня. Любов і Україна. Все жіночого роду і з жіночим началом. Усе головне — від Жінки, від Матері. Чим ми, діти, можемо їй віддячити? Дяки вона не вимагає. Маємо її День, завдяки Держкому України у справах сім’ї та молоді, міжнародній організації “Жіноча громада”, Спілці жінок України та громадській організації “Союз українок”, на чию ініціативу 10 травня 1999 року пристав тодішній Президент України.

Пам’ятаймо, діти і хрещеники, про наших матерів. Дбаймо про них. Бережімо й цінуймо їх не лише у травні, а щоденно, щохвилинно, щосекундно. Це єдине, що не піддається сумніву. І не вкорочуймо їм віку.

Просімо у Всевишнього благословення для матерів, щоб Господь обдаровував їх здоров’ям і добробутом, просвічував їхні серця, щоб вони могли ступати дорогою заповідей Його. А за спочилих матерів просімо Господа упокоїти душі їхні, Його ласки, милосердя і прощення їм вільних і невільних гріхів, просімо царства Небесного. Це так мало, що ми можемо їм дати. Пам’ятаймо, діти!

“...Нас у родині вчили ніколи не думати про багатство, а тільки про славу України”.

● РІК ГЕОРГІЯ ВОРОНОГО

ГЕНІЙ МАТЕМАТИКИ З УКРАЇНСЬКИМ СЕРЦЕМ

Олександер ШОКАЛО

28 квітня виповнилося 140 років з дня народження, а 20 листопада виповниться сторіччя пам’яті всесвітньо відомого українського математика Георгія Феодосійовича ВОРОНОГО. 25 квітня в Журавській загальноосвітній школі ім. Георгія Вороного Варвинського району Чернігівської області відбулася районна конференція математиків, присвячена великому землякові. Участь у конференції взяли вчителі математики та інформатики Варвинщини й Прилуччини, науковці Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя, представники Чернігівського земляцтва в Києві. Під час конференції представники відділів поштового зв’язку Чернігова й Журавки провели урочисте погашення маркованого конверта “Георгій Вороний”.

Георгій Феодосійович Вороний народився 1868 року в селі Журавка Пирятинського повіту Полтавської губернії (нині Варвинський р-н Чернігівської обл.). Закінчив Прилуцьку гімназію (1885), Петербурзький університет (1889), був залишений при університеті для підготовки до професорського звання. Після захисту магістерської дисертації (1894) призначений професором Варшавського університету, 1897 року захистив докторську. З 1898 року обіймав також посаду декана механічного факультету Варшавського політехнічного інституту. 1907 року його обрано членом-кореспондентом Петербурзької Академії наук. Помер Георгій Вороний 7 (20) листопада 1908 року у Варшаві. Згідно з заповітом, його поховано у Журавці.

Рід Вороних походить зі старовинного козацького кореня й дав Україні видатних особистостей. Георгіїв батько Феодосій Якович (1837—1910) відомий своєю просвітницькою діяльністю: ще навчаючись у Київському університеті, став ініціатором створення безплатних недільних шкіл для робітничої молоді, через нього Тарас Шевченко передавав для шкіл свій “Буквар”. Працював професором словесності в Ніжинському ліцеї, директором гімназій у Кишиневі, Бердянську, Прилуках. Після виходу на пенсію збудував у рідній Журавці за власні кошти школу для сільських дітей, заснував народну бібліотеку, разом зі старшим сином Михайлом заклав основи сортового садівництва, вирощування м’яти. Стараннями Вороних у Журавці збудовано один із перших у країні заводів з переробки лікарських трав (працював ще донедавна). Михайлів син Андрій — геолог, відкрив на території Журавки пізньопалеолітичне поселення, яке хронологічно близьке до відомого Мезинського. Георгіїв син Юрій — учасник бою під Крутами, хірург, перший у світі зробив пересадку нирки (1934). Найстарший Георгіїв син — також лікар-новатор і санскритолог, загинув на засланні, як і Андрій Вороний. Георгій був одружений з Ольгою Крицькою з сусідніх Богданів, яка народила йому шестеро дітей — чотири доньки й двоє синів. Майже вся родина Вороних зазнала репресій. Одна з доньок Марія, переживши заслання, згадувала перед смертю (1984): “Мій дід, батько, його брати і діти були справжні, бо нас у родині вчили ніколи не думати про багатство, та багатими ми ніколи й не були, і навіть не про славу, а тільки про славу України”.

Під час колективізації вирубали розкішний сад, який посадили Вороні, зруйнували склеп, де було поховано забальзамованого Георгія; його перепоховали в одній могилі з батьком. Уціліли тільки будинок Вороних, де працювала початкова школа, й дуб біля нього, що його посадив Георгій 1990 року на честь народження доньки Марії. Будинок розтягли сусіди кілька років тому. Лишився в Журавці тільки дуб — жива пам’ять про Вороного.

З Журавкою, своєю малою батьківщиною, вчений підтримував тісний зв’язок протягом усього життя, щоліта приїздив сюди на відпочинок, тут, головним чином, створював свої наукові праці. Від’їжджаючи з Журавки з канікул, Георгій записав у щоденнику: “Я сідаю на коня, ще раз прощаюся з усіма — і кінець усьому, що заповнювало моє життя упродовж чотирьох місяців і що слугуватиме причиною моєї суворості й холодності на цілий петербурзький рік. ...Тож прощавай, Олю, прощавай, Журавко! До нової весни я загорнусь у свою броню і, як уві сні, буде ввижатись мені це літо... Сама лише математика, як яскрава зірка, сяє переді мною, на неї всі мої сподівання... Словом, я весело дивлюсь на Божий світ і всьому, до чого я доторкаюся, я віддаюся з захопленням...” Джерелом усіх геніальних осягнень світового розуму Вороного було українське серце, яке єднало його з рідною землею...

Ще за життя Георгій Вороний здобув глибоке визнання і шану за свої наукові досягнення. А найталановитіший учень Г. Ф. Вороного професор Б. М. Делоне писав 1933 року: “У Вороного всього шість великих і шість малих праць. Кожна з великих праць або капітальна в даному обсягу, або відкриває велику ділянку досліджень; навіть кожна мала праця Вороного незвичайно оригінальна і часом по-новому спрямовує дослідження... Глибина і важливість його обширних досліджень залишили глибокий слід в сучасній теорії чисел. Поряд із Мінковським Вороний — творець геометрії чисел. Роботу Вороного 1903 року про число точок під гіперболою треба вважати віхою, з якої починається сучасна аналітична теорія чисел”.

Майже кожною своєю працею Г. Вороний започатковував нові напрями в сучасній *аналітичній теорії чисел, алгебраїчній теорії чисел, теорії функцій,* став одним із засновників *геометрії чисел*. Оскільки геніальний учений випереджав свій час, то лише в останні десятиліття його праці набули величезного значення. Інтерес до наукових відкриттів Г. Вороного особливо зріс у 70-х роках XX століття при розв’язанні проблем розпізнавання образів, створенні штучного інтелекту, зародженні комп’ютерної геометрії, у зв’язку з розвитком таких актуальних напрямів науки як *екологія, молекулярна біологія, радіаційна фізика, космологія, хімічна інженерія, фізична хімія* тощо. Г. Вороний належить до найбільш цитованих математиків світу, а його спадщину глибоко вивчають в Англії, США, Канаді, Франції, Іспанії, Швейцарії, Данії, Нідерландах, Фінляндії, Німеччині, Польщі, Чехії, Австрії, Литві, Росії, Японії, Кореї й інших країнах. Зокрема в Сеулі, столиці Південної Кореї, недавно створено Науково-дослідний центр із вивчення діаграм Вороного.

Поняття й методи, які створив Г. Вороний, виявились найбільш плодотворними, про що свідчить широке вживання іменних термінів *формула Вороного, діаграма Вороного, метод Вороного* (як *теорема Піфагора* чи *біном Ньютона*). В останні три десятиріччя його математичні дослідження багатовимірних об’єктів знайшли широке застосування, крім математики, також у багатьох інших науках. Побудовані вченим математичні об’єкти, названі *діаграмами Вороного,* стали широко використовувати в багатьох актуальних напрямах науки, зокрема в *комп’ютерній графіці, геометричному моделюванні, конструюванні роботів, розпізнаванні образів, створенні штучного інтелекту, побудові географічних інформаційних систем, мікробіології, радіаційній фізиці, фізичній хімії, астрономії, астрофізиці, кристалографії, медицині, археології, антропології, картографії* тощо. На жаль, в Україні освоєння спадщини Г. Вороного має незначні успіхи.

Мала Батьківщина великого вченого

Зате відкриття Г. Вороного належно поціновують науковці всього світу, його роботи використовують фахівці найрізноманітніших галузей знань майже в усіх країнах Європи, у США, Канаді, Японії, Австралії, Гонконгу, Новій Зеландії тощо. В Сеулі діє Дослідницький Центр із діаграм Вороного. За останні 20 років вийшло кілька ґрунтовних монографій, присвячених діаграмам Вороного. В різних країнах світу проводять конференції, симпозіуми, присвячені діаграмам Вороного та їх застосуванню. Так, у серпні 2002 року в Ратджерському університеті (США) проходив літній симпозіум з діаграм Вороного. 2004 року в Токіо (Японія) було започатковано щорічні ISVD-симпозіуми (Міжнародні симпозіуми з діаграм Вороного). Другий Міжнародний ISVD-симпозіум відбувся у жовтні 2005 року в Сеулі. Водночас із роботою ISVD-симпозіуму в Галереї мистецтв Сеула демонстрували художню виставку “Мистецтво за Вороним”. Її організатори стверджують, що діаграми Вороного надзвичайно різнопланові, вони — витвори певного технологічного мистецтва.

У березні 2006 року в Лейдені (Нідерланди) також проходив Міжнародний робочий семінар “Світ ломиголовок. Мозаїки в науці”, на якому ішлося про діаграми Вороного. У липні 2006 року відбувся наступний ISVD-симпозіум в Калгарі (Канада). Четвертий ISVD-симпозіум проходив у липні 2007 року у Великобританії (Уельс, м. Гламорган).

Інститут математики НАН України, починаючи з 1993 року, провів три міжнародні конференції, присвячені сучасному стану розвитку напрямів науки, закладених у працях Г. Вороного. Ці конференції, крім суто наукових цілей, мали на меті детальніше ознайомити учасників зі здобутками української науки минулих років і сьогодення, підняти її вартість в очах української і світової наукової громадськості й тим самим зміцнити “наукову ауру нації”, що дуже важливо в час становлення Української держави.

Цього року з 22 до 28 вересня в Києві відбудеться спільна конференція 5-го щорічного Міжнародного симпозіуму з діаграм Вороного (ISVD) і 4-ої Міжнародної київської конференції з аналітичної теорії чисел і просторових мозаїк. Вона присвячена розвиткові напрямів науки, започаткованих у працях Г. Вороного. Основний її організатор — Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, а співорганізатори — Інститут математики НАН України, Дослідницький центр із діаграм Вороного (Сеул, Корея), Інститут математики Польської Академії наук (Варшава), Математичний Інститут ім. В. А. Стеклова РАН (Москва). У роботі програмного комітету конференції беруть участь провідні фахівці з 19 країн світу. Тематика конференції охоплюватиме всі галузі досліджень Вороного. Мета її — забезпечити обмін ідеями між фахівцями різних галузей знань, стимулювати подальший розвиток досліджень, які започаткував Вороний. Під час київської конференції також буде організовано виставку діаграм Вороного.

Кожна київська конференція завершувалася поїздкою учасників на батьківщину Г. Вороного — в Журавку. Таку подорож планують і цього разу.

Рівень проведення запланованих наукових заходів світового значення суттєво залежить від фінансової підтримки держави й належного висвітлення в засобах масової інформації. Дві “круглі” дати генія математики Георгія Вороного спонукають нас визнати 2008 рік Роком Вороного. Ці ювілеї слід відзначати на державному рівні.

У цілому світі наукова спадщина Г. Вороного робить честь Україні. Маємо пишатися цим і зробити все можливе, щоб ім’я нашого геніального співвітчизника стало широко відоме і в Україні, й серед українських громад світу. Своїми загальносвітовими математичними здобутками геніальний учений-українець Георгій Вороний заслужив на гідне визнання на Батьківщині.

Тож 2008 рік — Рік Вороного — має стати для нас ключовим і в науковому осмисленні його спадщини, і в належному пошануванні його світової слави.

“Не забудьте пом’янути
Незлим тихим словом”.
Тарас Шевченко

ЖЕРТВОПРИНОШЕННЯ НА ЮВІЛЕЙ КАРЛА МАРКСА

Станіслав Нечай (Нечаїв) – дід

Станіслав НЕЧАЇВ,
депутат Київради 21 скликання, член НРУ з 1989 р.

70 років тому 5 травня в Умані з нагоди урочистостей до 120-ої річниці з дня народження Карла Маркса (1818) відбулися масові розстріли українських патріотів — тих, хто становив потенційну загрозу комуністичному режимові на нашій землі. У Перегонівці на Підвисіччині під Гуманем (Уманню) за одну ніч заарештували понад 40 колишніх вояків галицького полку Українських Січових Стрільців, які в часи визвольних змагань за Українську незалежність 1919 року прийшли на допомогу Петлюрі. Серед них був і мій дід Станіслав Михайлович Нечай (Нечаїв), уродженець Тернополя.

Уже в незалежній Україні в СБУ, яка є правонаступницею колись всемогутнього КДБ—НКВС, мені дозволили ознайомитись зі справою Станіслава Нечая, яка називається “Дело № 16023 по обвинению Нечаева Станислава Михайловича и других, всего 12 человек”. Після вимоги старого гебіста з гострим пронизливим поглядом розписатися в отриманні двох товстих томів слідчої справи, з’ясувалося, що цих документів ніхто не тримав у руках, а про ретельне опрацювання істориків і не йдеться. Мабуть, наші неуспіхи на 17-му році української незалежності прямо пов’язані з тим, що ми не засвоїли уроків історії, а часто зовсім її не знаємо. Тому хочу виправити історичну несправедливість і повернути славні імена нащадкам. Відчуваю моральний обов’язок бодай оприлюднити імена цих українських патріотів. Сподіваюся, що професійні українські історики прислухаються і дадуть більш розгорнену та деталізовану картину спротиву нашого народу зайдам.

Протягом однієї лише доби 5 травня зловісного 1938 року лише в Умані після кількамісячних нелюдських тортур до 120-річчя з дня народження комуністичного натхненника Карла Маркса його фанатики по-звірячому замордували багатьох українських патріотів. Серед них Андрусенко Іван, Бабій Дмитро, Бродяк Григорій, Бродяк Іван, Буряк Лікандр, Возняк Василь, Гилько (Гілько) Петро, Голик Андрій, Горенко Лаврентій, Грім Яків, Гурцак Євстратій, Дармохід Іван, Дружина Микола, Жук Тимофій, Жураковський Іван, Ісаков (Ісаків) Георгій (Григорій), Камінський Володимир, Качан Володимир, Кисіль Микола, Кінаш Семен, Ков’як Іван, Костенко Іван, Кострига (Костригин), Кулик Григорій, Кулинич (Кулінич) Дем’ян, Лабузовський (Лобузовський) Анатолій, Лабузовський (Лобузовський) Гнат, Ластовецький (Листовенко) Олександр, Лукашенко Михайло, Ляховський (Ляховецький) Федір, Мар’яш Михайло, Мар’яш Павло, Мокрий Василь, Монастирський Михайло, Невен (Неван) Олександр, Нечай (Нечаїв) Станіслав, Онищенко Савелій, Плитко (Плітко) Панфіл, Положай Олександр, Пономаренко Кирило, Попович Іван, Прядун Архип, Пташник Юхим, Рябий Андрій, Сабажков (Собашко) Влас, Сабажков (Собашко) Василь, Сарайло (Сорайло) Данило, Семак Андрій, Сергієнко Михайло, Сергієнко Онисим (Анісій), Сікорський Дмитро, Солоненко Лаврентій, Стеценко Василь, Фурдига Михайло, Шеремет Михайло та інші.

Колишніх учасників визвольних змагань за незалежність України — Українських Січових Стрільців, петлюрівців, хто своєю нерабськістю ніс потенційну загрозу комуністичному пануванню на нашій землі, було заарештовано та засуджено до розстрілу. Вони, як записано у слідчій справі, члени “военно-повстанческой контрреволюционной организации, которая готовила вооружённое восстание против Советской власти в момент интервенции...”, “все лица, которые пришли к нам в составе галицкого полка, были раньше в белой армии Петлюры”, “...повстанческие кадры для вооружённой борьбы с Советской властью в случае войны между капиталистическими странами и СССР”, “...являлись членами подпольной галицийской повстанческой организации”, “...украинской националистической повстанческой организации, существующей в селе Перегоновке Подвысоцкого района, которая ставила своей целью свержение Советской власти путём вооружённого восстания”, “...вскрыта и ликвидирована военно-повстанческая контрреволюционная организация на Уманьщине, в частности в Подвысоцком и Тальновском районах”, “...Все перечисленные лица 14 апреля 1938 г. тройкой УНКВД Киевской области... осуждены к ВМН *(Высшей Мере Наказания)* — расстрелу, решение тройки приведено в исполнение 5 мая 1938 г.” Судив їх не суд, а примітивний неюридичний винахід більшовиків — садистська трійка у складі Шапіро, Альтзіцера та Гомерова.

Прокуратура СССР
Прокуратура Киевской области
г. Киев, ул. Героев Революции, 19

29. июня 195 8 года
Е-489 к

ПРОКУРОРУ КИРОВОГРАДСКОЙ ОБЛАСТИ

КОПИЯ: гр. НЕЧАЙ Д.В. г. Умань, Черкасской области, ул. Пархоменко д. 17.
гр. НЕЧАЙ Доминики Викентьевны ... в которой
Направляем жалобу (заявление) она просит сообщить ей о судьбе НЕЧАЙ/НЕЧАЕВА/ Станислава Михайловича

для разрешения по ... подведомственности.

О результатах прошу сообщить заявителю.

Приложение на 2 листах.

зам. прокурора Киевской области А. КРИВЕНКО.

Про марксистський цинізм свідчить те, що своїх приречених ворогів після винесення смертного вироку НКВС ще протягом трьох тижнів тримало на урочисте заклання до ювілейної дати, аби поглумитися над ними в святковій атмосфері, кровожадно відзначаючи чергові роковини з дня уродин їхнього кривaво-червоного ідола Карла Маркса ритуальним відсалютуванням в голови українців. Єдиною справжньою провиною жертвопринесених було те, що вони свого часу погано воювали з червоною ордою, а деякі з убієнних зовсім не воювали. Ці ж бо останні, які невинні перед катами, безмежно винні перед собою, Богом та Україною! Адже червоний режим тому й червоний, що кривавий від пролитої крові (комуністи цього ніколи й не приховували). Малороси мешкають з нами, українцями, в одній державі, й комуністи не обмежуються в своїх стосунках лише власними комунами, а намагаються поширити свої погляди на всю вільну розсудливу частину нашого народу.

У катівнях колишньої Уманської тюрми, де тепер розташовується міліція Уманського району, на досі існуючій вулиці Леніна, було скоєно злочини проти людськості, які за світовими правовими нормами не мають строку давності. Бодай тепер, через 70 років, у незалежній Україні, уманці повинні мати право принести поминальні квіти до святих для багатьох наших співвітчизників місць загибелі борців за волю Батьківщини, яких замордували червоні кати. Імена репресованих імперією зла українських патріотів мають бути увічнені на місці страт. Там слід спорудити музей жертв масових репресій, щоб червона чума ніколи більше не нависла над нашим народом.

Докладніше про це можна дізнатись у відкритих нині архівах колишнього КДБ та з книжок, у яких ідеться про жахливі для нашого народу події: “Перегонівка 1938 року”, “Петлюрівці на Підвисіччині”, “Галицький полк під Уманню”.

ЛИСТИ ІЗ СЕВАСТОПОЛЯ

ТАЄМНІ СПРАВИ НКВС

Володимир ПРОЦЕНКО,
спецкор “Слова Просвіти”, Крим

Тепер можна впевнено говорити, що Українську Повстанську Армію створено 30 червня 1941 року, з початком дій похідних загонів ОУН (р), які вирушили для підготовки всеукраїнського повстання і стали фундаментом УПА. Це незаперечно підтверджують таємні кримінальні справи архівів НКВС.

Органи безпеки Головного управління України в Криму нарешті дали можливість ознайомитися з таємною кримінальною справою № 329, яку порушив НКВС проти активістів ОУН, що діяли в 1941—1944 роках у Криму.

Одного з керівників повстанського Революційного комітету Криму Володимира Шарафана за рішенням трійки страчено 13 лютого 1945 року, Ніну Колесник засуджено на 10 років позбавлення волі, Олександру Калиновську — до восьми років позбавлення волі. Їхні імена тісно пов’язані з формуванням Української Повстанської Армії в Криму. Ці діячі ОУН співпрацювали з радянським підпіллям, передавали стратегічні розвіддані партизанам, визволяли військовополонених і формували партизанські загони Північного з’єднання, готували повстання в Криму.

Щоби приховати правду про українську визвольну боротьбу, комуністичний режим нищив героїв ОУН, навішуючи їм ярлики буржуазного націоналізму, а їхні добрі справи приписував собі. Так було і з Володимиром Шарафаном, який, ризикуючи собою, рідними та дітьми, боровся з фашизмом. Адже німці знищували і радянських, і бандерівських підпільників.

Коли німецьке командування знехтувало ідеєю незалежності України, розпочала активні дії ОУН (р), забезпечуючи свій вплив на всі терени України.

З’явилась Інструкція Головного Проводу ОУН “Боротьба і діяльність ОУН під час війни” для Похідних груп, що проголошувала збройну боротьбу проти двох окупантів України і спільні військові дії поневолених Німеччиною і Росією народів. Інструкція передбачала систему заходів установлення української влади на місцях, створення державної адміністрації з проголошенням Української незалежності в Києві.

Детальний план кадрової підготовки Похідних груп розробляли Роман Малащук, Зиновій Матла і Василь Кук. Було підібрано понад 5 000 найкращих кадрових легіонерів ОУН і розподілено на три угруповання: Північне, Центральне і Південне.

Південне угруповання налічувало до 1 000 активістів. Воно вирушило в похід під керівництвом Тимоша Семчишина (“Річки”). Наприкінці серпня 1941 року в селі Ведмеже Вушко на Вінниччині прибулі по 10—15 чоловік південні групи було переформовано на менші. Вони отримали нові інструкції. Кілька груп на чолі з Л. Литвиненком (“Луженком”) пішли в Одесу, а інші на чолі з М. Мартином (“Андрієм”) через південь Київщини — на Кіровоградщину. Під Новомиргородом відбулося чергове переформування, і похідні групи було скеровано на Кривий Ріг, Миколаїв і Крим.

З’явилися перші донесення німецької агентури. Агент В. Косик 31 грудня 1941 року повідомляє: до Криму революційна ОУН направила шість похідних груп, близько 40 чоловік. Одного повстанця вдалось заарештувати дорогою в Крим.

Це були невеликі групи, поділені роями по 5—7 осіб, під командуванням Івана Янчишина. Похідні групи майже водночас дісталися Джанкоя, там залишився рій Романа Бардашевського, а інші розійшлися на Керч, Алушту, Севастополь і Сімферополь через Євпаторію. Рій Янчишина у листопаді 1941 року останнім прибув у свій пункт призначення — Сімферополь. Окружна ОУН Криму розпочала роботу 3 грудня 1941 року.

Тоді в Криму працювала невелика мережа мельниківського ОУН під керівництвом Бориса Суховерського, але з появою похідних груп і після ознайомлення з їхнім завданням більшість членів мельниківської організації примкнула до ОУН революційної.

До червня 1942 року Південним Крайовим Проводом ОУН, що спочатку дислокувався у Дніпропетровську, керував Зиновій Матла. Невдала робота в підпіллі спричинила викриття німецької агентури багатьох членів організації. Почастішали арешти і розстріли, що змусило тимчасово передислокувати Крайового провідника в Умань, а згодом змінити З. Матлу на Василя Кука, знаного як “Юрій Леміш” чи “Юрко”.

Володимир Шарафан (“Усач”)

Узимку 1941—1942 р. починаються розстріли членів ОУН, фашисти дають вказівки поліції, військовій розвідці й СД посилити роботу щодо викриття похідних груп, які було спрямовано до Криму. Історик і дослідник національно-визвольного руху Василь Вернига повідомляє, що ОУН революційна тоді мала великі втрати в Криму. Так, Івана Осадчука, районного провідника українських повстанців, у грудні 1941 року ґестапівці заарештували в Євпаторії, а згодом розстріляли. У лютому 1942 року ґестапо заарештувало 14 повстанців Джанкойського визвольного загону на чолі з районним провідником ОУН Романом Бардахівським та його помічником, учителем Наконечним. 1942 року від рук фашистів загинули Степан Ванкевич та Михайло Лобак. Але боротьба кримських українських націоналістів за незалежність Української держави не припинилась. Окружний провідник Іван Ячишин і його заступник з безпеки Степан Тесля створили глибоко законспіровану партійну мережу в Сімферополі, Севастополі, Джанкої, Алушті, Керчі та Євпаторії, Бахчисараї, Старому Криму тощо. Окружний об’єднував районні проводи ОУН. До складу районних керівних організацій входили такі ланки: підрайонний провід, кущовий провід, станичний або селищний провід і рій ОУН. Для конспірації окружного провідника його роль виконував заступник з безпеки, приймаючи на себе відповідальність за збереження всієї підпільної мережі, тому в Криму окружним провідником вважали Степана Теслю. Заступником окружного провідника з військової роботи з 3 грудня 1941 року до вересня 1943 року був Григорій Волощук (“Грицько”, “Гриць”, “Гришко”).

Далі буде.

“Як ми співали — про долю, про зорі”.

● ЛЮДИ “ПРОСВІТИ”

НА ВІТРАХ ЧАСУ

Людина, що не просто вболіває за Україну, за національну ідею, а все життя працює на неї. Відомий український письменник, автор понад сорока поетичних, прозових, публіцистичних, літературознавчих книжок, лауреат всеукраїнських і міжнародних премій, голова (понад 30 років!) Чернігівської обласної організації Національної спілки письменників України Станіслав Реп’ях щойно відзначив своє 70-річчя.

Постійний читач, передплатник і автор “Слова Просвіти” дав у ці ювілейні для себе дні інтерв’ю нашій газеті.

— Станіславе Панасовичу, знаючи Вас багато років як людину небайдужу до суспільних проблем, хочу запитати: що Вас особливо турбує у нашому сьогоденні?

— Велике розчарування останнього періоду. Ми дуже очікували незалежної України, боролися за неї, сподівалися, що постане наша держава і все буде гаразд. На жаль, це ще далеко не та Україна, яку ми виборювали.

— Чи не занадто різке судження? Все-таки країна розвивається, кажуть, економіка зростає.

— Якщо говорити лише про матеріальне, то як понаживали свої мільйони і мільярди наші багатії? Триває розтягування всього довкола, а з другого боку — зубожіння мільйонів людей. Та не лише про матеріальне говорімо, це не найголовніше.

— Поговорімо про духовність. Ви одним із перших тут, на зросійщеній півночі України, стали в оборону української мови. Що ж зараз?

— Зараз мені боляче дивитися, як у шкільній програмі скорочується кількість годин української мови й літератури, в якому становищі українська книга. А на телебаченні відбувається щось незрозуміле — українського там зовсім немає. Добре, що українську справу підтримує наше радіо.

— То, може, хоч співати українці ще не розучилися? Зачіпаю цю тему, адже Ви автор слів багатьох відомих пісень, наприклад “Чураївни” у співавторстві з композитором Миколою Збарацьким, пісні, яку чудово співала незабутня Раїса Кириченко. Не всі знають, що Ви пишете й музику до власних віршів.

— Це, мабуть, спадкове. Обидва мої діди з села Макіївки були музикантами. Петро Іванович Реп’ях грав на гармоніці, Феофан Васильович Давиденко — на скрипці. Люблю співати, писати музику. Дуже люблю наші народні пісні. Шкода, що зараз у селах майже не співають так, як колись, — на вулиці. А ще прикро, що іноді всілякими обробками, аранжуваннями просто спотворюють народну пісню.

— Чи легко бути письменником зараз?

— Нелегко, але справжнім письменником нелегко бути завжди. Іноді запитують: як ти оцінюєш сам себе? Ніхто так нещадно не критикує мене, як я сам. Ось шкодую, що не зміг реалізуватися в драматургії...

— Зате Ви творили прекрасні книги про письменників Чернігівщини, Вас завжди цікавила історія.

— Історія визначає сьогодення і майбутнє. Від нашого менталітету нікуди не подінешся. На жаль, завжди були і будуть розбрат, чвари. Боляче дивитися на це. А людству, Землі й так загрожує багато катаклізмів. Колись, в юності, я мріяв поліпшити світ, але нічого не вийшло. Вдалося хіба що посіяти зерна добра й любові в кілька сердець.

— Ви надто вимогливі до себе. Світ, звісно, змінювати важко, але Ви багато зробили, щоб він став кращим.

Спілкувався
Петро АНТОНЕНКО

Станіслав Реп’ях (праворуч) і герой однієї з його книг Павло Сич з онуком

ВЕРШИНИ — ПОПЕРЕДУ

Ніна ГНАТЮК

Окреслити постать поета Анатолія Бортняка, його місце в українській літературі кількома реченнями вкрай важко. Високий зростом, він прагне висоти і в слові. Вихований у вчительській родині, і в красному письменстві став для десятків молодих літераторів вимогливим і мудрим учителем і наставником у найкращому значенні цих слів.

Цей майстер слова за півстоліття творчої праці створив чималу бібліотеку видань. Це книги віршів і поем, переклади, збірка статей про красу і багатство української мови. А скільки творів самобутнього гранослова ще чекає на видавців!

Переконана: усі ті премії й державні нагороди, якими відзначено плідну літературну працю і громадську діяльність Анатолія Бортняка, замалі перед огромом зробленого ним. Не зраджував. Не продавався. Ні за які вигоди і посади не перехопив до табору антиукраїнства. 13 років очолював Вінницьку організацію НСПУ. Створював і очолював обласну організацію Товариства української мови ім. Т. Шевченка. Просвітянин за духом і способом життя, він був і навічно залишиться в Шевченковому легіоні, серед тих, кого не списують в “запас”.

Поетичне слово Анатолія Бортняка точне, виразне, афористичне, до блиску відшліфоване, мов яблуко на вересневій гілці. Смак і дотик його так хочеться відчути спраглими вустами.

Скільком цей добродій допоміг у виданні книг, в отриманні житла, у розв’язанні інших життєвих проблем! Серед його довічних боржників і авторка цих рядків, яка завдяки саме його турботі й підтримці стала і радіожурналісткою, і мешканкою Вінниці.

У час весняного квітування садів А. Бортнякові виповнилося 70.

Нехай Вам, Анатолію Агафоновичу, Бог дарує на високоліття щастя здоров’я і здоров’я щастя, нехай чисто джерелять криниці натхнення і приносять радість близькі люди. “Вершини — попереду”, — так говорив колись Вам у Нальчику Кайсин Кулієв.

Я ХОТІВ БИ ОБЕРНУТИСЬ В ДОЩ

Анатолій БОРТНЯК

СЛОВА

Просіваю мову, як зернини...
Серед слів найбільша в тих потреба,
що усе ж, за справами земними,
поринають птицями до неба.

Вибираю з мовної скарбниці...
Поміж слів найбільше ті приємлю,
що, у небо злинувши, мов птиці,
все-таки спускаються на землю.

ОКЛИК

Зчудувавсь на безлюдді добряче:
хтось зненацька гукнув його наче.
Роззирнувся, тамуючи дух, —
анікого не видно навкруг.

Ну, звичайно, причулось, здалося.
Та чомусь по-біблійському: “Ось я!” —
на той оклик запраглось йому
обізватися в безвість саму.

ПІВЕНЬ

Звіку сон досвітній не для нього.
Поза стіни, в морок оповиті,
треба вчасно з курника тісного
світ збудити — з точністю до миті.

Має він, злетівши на бантину,
проспівати гасло те світанне.
Бо спізнився хоч на мить єдину, —
день новий нізащо не настане.

***

Вже й ти міняєш, юна поетесо,
на соромоту слово золоте?
Не закликаю жити безтілесо.
Я не за те і зовсім не про те.

Живи, твори без всякої принуки.
В доборі слів сама не помились.
У тебе ж діти будуть і онуки,
вони тебе читатимуть колись.

***

Ще пах бузок нам по обі руки,
і цвів паслін (колишня мандрагора),
і жайвір обминав ще смітники —
не вчора, але так, немов учора.

Тепер замшіла на дубах кора.
В кишенях вже пігулки чи пілюлі.
Вже солов’я наслухались. Пора
пильніше прислухатись до зозулі.

У БЕЗДОЩІВ’Я

Все живе зачахло без дощу.
Дух пустельний. Гіркота полинна.
Я від спраги вас не захищу.
В мене слово в’яне, як стеблина.

Та, коли стопчу свій ряст чи хвощ,
і земна розвіється тривога,
я хотів би обернутись в дощ,
тільки не кислотний, ради Бога.

***

Ти зорею мені зазираєш у вічі.
Лину в сяйво твоє залюбки.
Не кажи, що кохати в поважному віці
мовби якось уже не з руки.

Я чекаю тебе, наче берег прибою.
Полощи мою душу, бентеж!
Я шаную тебе і пишаюсь тобою
(а в підтексті — кохаю усе ж).

***

Що ж позаду — життєдайна ярість.
Дно міліє і всихає віть.
Не кажіть зневажливо про старість.
Ви самі до неї доживіть.

До її самотності у сквері,
до гризот, що скрапнуть на письмо,
до чуття, що у небесні двері
серце вже постукує само.

СТАРИЙ ВОЖАК

Парафраза медитації Володимира Базилевського

Тебе шанують ще, бо ти вожак.
Іще ведеш юрбу несамовиту.
А що стомився та знеміг (о, жах!),
то понад сили не показуй виду.

Держати віжки маєш до кінця.
Пильнуй ватагу в хижій крутоверті.
Адже й тебе тримає зграя ця:
лиш оступись — і загризе до смерті.

***

Як ми співали — про долю, про зорі,
в закут відклавши шаблі та серпи!
М’якли серцями, відвіку суворі, —
з нас, воріженьку, що хочеш, ліпи.

Хвацько зліпили із нашої ж волі
того коня, що підступно ірже.
Як заспівалися ми на роздоллі!
...Рідні пісні проспівали уже.

ПРОЇЗДОМ

Там ніхто не жде... Лише батіг
споминань вицвьохкує адресу, —
де Жабокрич стомлено приліг
віддалік від рейок на Одесу.

Я ж його не бачу крізь гряду
літ і літ: одна пітьма солона
у вікні. Та серце на ходу
мало що не вискочить з вагона.

ОБРАЗ МАТЕРІ

Образ матері з вічного раю
у дитинство своє повертаю:
заболить щось, то мама дмухне
й перестане боліти мене.
Не люблю нарікати на долю,
хоч буває, що корчусь від болю.
От і знову вщухає мій біль.
Видно, дмухає мама звідтіль.

«СВІТ ВІД А ДО Я»
Велика література для маленьких

Дмитро ЧИСТЯК,
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

“Хрестоматія світової літератури для початкової школи” — саме таке визначення виданню дали упорядники й видавець. У кожного викладача зарубіжної літератури, в кожної людини, обізнаної з сьогочасним освітнім процесом, виникне природна “професійна” підозра: у початковій школі курсу “Зарубіжна література” не вивчають, програми під міністерським грифом для неї нема, тож до чого така колосальна праця — не зрозуміло. То правда, але не вся...

Хрестоматія складається з трьох книг. До першої увійшли переклади українською іноземних авторів від австралійської до ірландської літератур, до другої — від ісландської до португальської, до третьої — від російської (і країн Далекого Сходу в складі Російської Федерації) до японської. Є у хрестоматії твори бірманської, в’єтнамської, киргизької, колумбійської, монгольської, сирійської, таджицької й навіть уругвайської літератур. Ідея охоплення світової літератури для дітей у повному обширі виступає своєрідним центром видання, інтегрує у загальнокультурний контекст усі літератури, завдяки цьому досягнуто ефекту культурної поліфонії, незалежного від європоцентричних чи іншого типу ідейних векторів.

Алфавітне структурування літератур виправдане, як і застосування хронологічного критерію до подання текстів у межах кожної літератури. Спершу в рубриках представлено анонімні фольклорні тексти, потому — авторські, з поданням інформації про авторів. Стилістика цих коментарів витримана відповідно до норм текстів для початкової школи, але іноді вона фахово-наукова — для вчителя. Відзначимо й надзвичайну увагу укладачів до добору коментаторів творів. Серед них — Андрій Білецький, Вадим Пащенко, Валерій Шевчук, Олесь Гончар, Станіслав Семчинський, Михайлина Коцюбинська, Іван Драч та багато інших видатних письменників, літературознавців. Упорядники подають у примітках пояснення слів, що могли б викликати труднощі в читача (і не лише в юного). Майже до кожної літератури після авторських текстів подано рубрики “Усміхнімося!” чи “Мудрість народна”. Ця знахідка урізноманітнює добір матеріалу.

Однак варто висловити певні застереження щодо кількаразових похибок у коментарях, а також недосконалого редагування верстки, що можна поставити на карб видавництву “Навчальна книга — Богдан” (воно орієнтується на освітні пріоритети, а це зобов’язує підвищувати фаховий рівень видань), але це, на жаль, засвідчує загальну тенденцію в сучасному книговиданні.

Цікавий підхід щодо зіставлення української духовної культури з культурою зарубіжжя. Хрестоматію упорядники визначають як збірник текстів для класного та позакласного читання на уроках курсу “Читання” (а не для уроків зарубіжної літератури, яких не передбачено). Тому потрібно виявляти глибинні взаємозв’язки і взаємовпливи між нашою та чужоземними культурами. Коментарі Лань Маня, тлумача китайською творів Тараса Шевченка, поезії перекладачів з української француза Ежена Ґільвіка, литовки Біруте Балтрушайтіте, молдованина Лівіу Деляну, і чимало інших фактів, що засвідчують інтеграцію України до світового культурного простору сприймаються органічно, і дитина, всотуючи найвищі надбання літератури зарубіжної, переймається повагою до власної, української. Плекання національної ідентичності й універсальності мистецтва, що підносить вітчизняне до загальнолюдського морально-етичного, символічного, архетипового сенсу — один із наріжних каменів формування багатогранної особистості, *homo ukrainus* XXI століття.

Окремої уваги заслуговує питання про тематичний добір творів. Якщо подано підзаголовок “Хрестоматія для *початкової школи*”, то тексти мають бути невеликого обсягу, милозвучні, для читання вголос, не переобтяжені синтаксисом, важливий захопливий сюжет, різке позиціонування конфлікту, моральних колізій, яскраві риси персонажів, авантюрність. Упорядники здебільшого впоралися з добором саме таких текстів, однак подекуди зринають твори зовсім іншого типу, “на виріст”. Відзначимо тут певну концептуальну спрямованість видання на відповідність чинним програмам для пропедевтичного (5—8 класи) та систематичного (9—12 класи) етапів навчання у середній школі за редакцією Д. Затонського, К. Шахової та Є. Волощук (К.: “Шкільний світ”, 2001) та за редакцією Д. Наливайка (К.—Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2005). Безперечна перевага — введення до хрестоматії фраґментів творів, які вивчають згодом у програмах: 5 клас — уривок із повісті “Пригоди Тома Сойєра” Марка Твена, 6 клас — байки Жана де Лафонтена й Івана Крилова, уривки з повісті “Робінзон Крузо” Даніеля Дефо та з повісті “Маленький принц” Антуана де Сент-Екзюпері. До того ж, у хрестоматії подибуємо інші, не “програмні” твори запроваджених до вивчення авторів, а також великий перелік творів, рекомендованих для позакласного читання. Тому видання послугує читачам і в подальшій роботі з курсу “Зарубіжна література”, забезпечується координація з дисциплінами гуманітарно-естетичного циклу: “Українська література”, “Історія України”, “Всесвітня історія”, “Музичне мистецтво”, “Художня культура” тощо.

Відповідність нормам міністерських програм із зарубіжної літератури засвідчує широку філологічну культуру та перекладну ерудицію упорядників. Укладачі хрестоматії — творче подружжя Галина Кирпа і Дмитро Чередниченко — відомі письменники, поети, прозаїки, педагоги, мистецтвознавці, зрештою — перекладачі, лауреати премії ім. М. Рильського та низки інших відзнак (зокрема й іноземних). У них залюбленість у балтійські й скандинавські літератури щасливо поєдналася з самовідданим служінням українству. На світанні незалежності вони видрукували буквар для шкільництва “Материнка”, пізніше — читанки “Ластівка”, “Біла хата”, “Писанка” і “Зелена неділя”. Багаторічна перекладацька робота Дмитра Чередниченка й Галини Кирпи посприяла добору унікальних перекладів з різних історичних епох (від Павла Грабовського до студентки Ярини Черняк) із материкової України та з еміграції.

Ще раз гортаючи сторінки “Світу від А до Я”, дивуюсь безпрецедентності цього видання, над яким упорядники працювали не один рік. Адже не лише в українській літературі воно стало першою ластівкою. У багатьох країнах схожі видання — поодинокі. І тоді постає оригінальна освітня концепція упорядників, концепція виховання обдарованої гуманітарним духом світової культури особистості. І згадується мініатюра з книги поем Дмитра Чередниченка “Родень”: “Хто посадив дерево — ще один вік прожив. Посади ліс”.

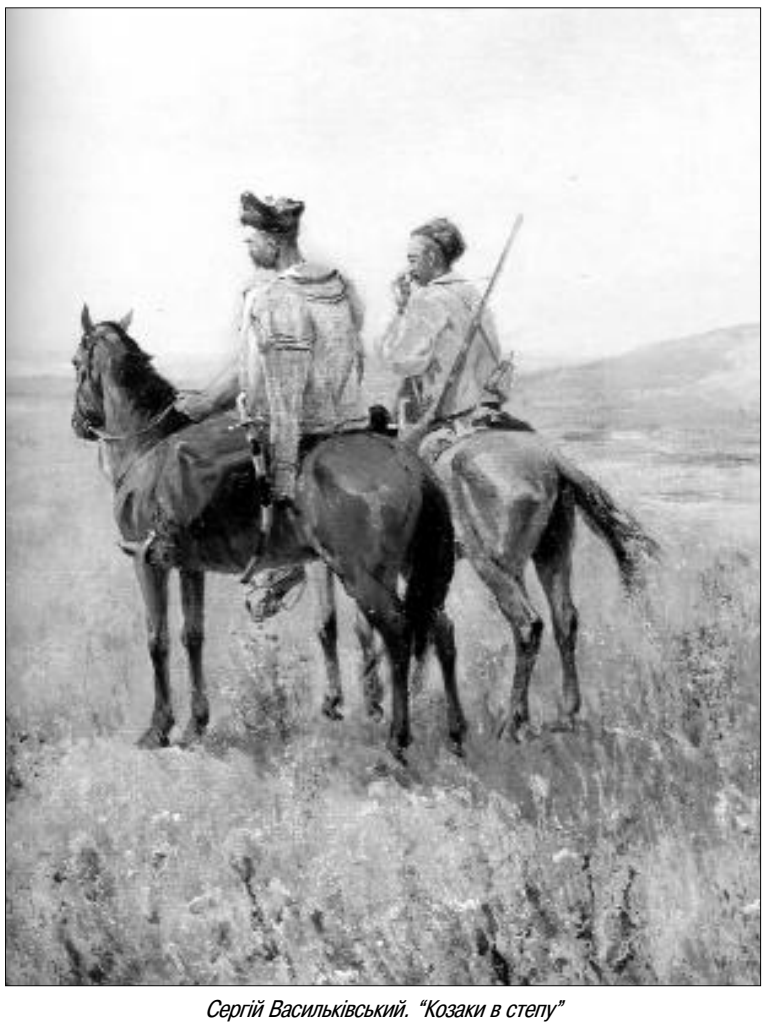

Сергій Васильківський. “Козаки в степу”

ДЕ ВИ, УКРАЇНСЬКІ ДЮМА Й СЕНКЕВИЧІ?

Ліга українських меценатів спільно з видавництвом “Ярославів Вал” та ТОВ “Книжкові джерела” (м. Львів) організовує щорічний літературний конкурс творів з історії України. Він має дати нашому юному читачеві художньо яскраві й наснажені патріотичним пафосом книжки, в яких оживуть героїчні й драматичні сторінки національної історії. Сподіваємося, що в конкурсі візьмуть участь письменники всіх поколінь з України і з діаспори. Чекаємо від них творів, які можуть стати справжніми бестселерами і на яких виховуватиметься не одне покоління українців.

До журі конкурсу запрошено Романа Іваничука та Володимира Базилевського, лауреатів Національної премії ім. Т. Шевченка; Миколу Жулинського, директора Інституту літератури, академіка НАН України, лауреата Національної премії ім. Т. Шевченка; Володимира Яворівського, голову Національної спілки письменників, лауреата Національної премії ім. Т. Шевченка; В’ячеслава Брюховецького, почесного президента НУ “Києво-Могилянська академія”; докторів філології Володимира Панченка та Григорія Клочека; Віктора Баранова, голову Київської організації Національної спілки письменників України, головного редактора журналу “Київ”; Віктора Набруска, президента Національної радіокомпанії України; президента Ліги українських меценатів Володимира Загорія. Голова журі — лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка, виконавчий директор Ліги українських меценатів Михайло Слабошпицький.

Свої премії переможцям конкурсу встановили АТ “Фармацевтична фірма “Дарниця”, АТ “Оболонь”, Фундація імені Івана Багряного, ТОВ “Книжкові джерела” (Львів).

Розміри премій: роман (І місце) – 8 000 грн., повість (І місце) – 5 000 грн., оповідання (І місце) – 2 000 грн.

Конкурс матиме потужну підтримку ЗМІ: Національної радіокомпанії України, радіо “Ера-FM”, газет “Урядовий кур’єр”, “Освіта України”, “Літературна Україна”, “Слово Просвіти”, “Народне слово”, журналу “Київ”.

Твори переможців та призерів конкурсу побачать світ у започаткованій видавництвом “Ярославів Вал” серії “Українська Кліо”.

Рукописи слід надсилати до 30 грудня ц.р. Підсумки конкурсу буде оголошено наприкінці січня 2009 р. Довідки за тел. 486-59-78.

Прес-служба
Ліги українських меценатів

СЛОВО БУДУЄ МОСТИ

Надія ГУМЕНЮК

Два дні у Луцьку спілкувалися письменники Волині, Люблінщини (Польща) та Берестейщини (Білорусь). Перекладач, якого запросила Волинська обласна державна адміністрація на міжнародну зустріч “На бистрині слова і часу”, залишився без роботи: виступи літераторів звучали трьома мовами, але перекладу не потребували.

Поштовхом до мистецької акції став форум “Слово без кордонів”, що проходив у Києві торік восени. Саме там голова Волинської організації Національної спілки письменників України Ніна Горик зустрілася з письменниками з Любліна Збіґнєвом Фрончеком та Войцехом Пєсткою. Тоді й виникла ідея зібрати в обласному центрі Волині письменників-перекладачів з трьох сусідніх держав, співпраця між якими має давні традиції. Влада Волині підтримала цю ідею. І до Луцька приїхали заступник голови відділу Товариства польських письменників у Любліні, редактор журналу “Люблін” Збіґнєв Фрончек та його колеги Войцех Пєстка, Кшиштоф Колтун, Ядвіга Краснодемська і Зофія Одер, а також голова Брестського відділення Спілки письменників Білорусі Анатоль Кредзіч, заступник голови Брестського відділення Спілки білоруських письменників Іван Мельничук, письменник-перекладач Олексій Філатов та поетеса Ірина Дашина.

Письменники зустрілися з головою Волинської обласної державної адміністрації Миколою Романюком, головою Волинської обласної ради Анатолієм Грицюком та Генеральним консулом Республіки Польща у Луцьку Томашем Яніком. Розмову про проблеми і здобутки, про налагодження літературного процесу і життя творчих організацій продовжили у медіацентрі Волинської обласної державної телерадіокомпанії.

В обласному театрі ляльок відбувся великий святковий вечір, який вела Ніна Горик. Присутніх вітав голова обласної депутатської комісії з питань культури і духовності, письменник Іван Корсак. Гості з Польщі й Білорусі читали свої твори, а письменники з Волині Василь Гей, Надія Гуменюк, Олена Криштальська, Іван Чернецький, Валентина Штинько, Петро Коробчук — переклади з польської та білоруської. Поетеса з Києва Анна Багряна та поет з Любліна Войцех Пєстка презентували свою двомовну поетичну збірку “Мандрівка линвою”. Поезію доповнили пісні у виконанні відомих волинських співаків — народного артиста України Василя Чепелюка, заслуженої артистки України Алли Опейди, чоловічого квартету “Акорд”, тріо бандуристок “Дивоструни”.

Наступного дня групи письменників, сформовані з представників Волині, Люблінщини та Берестейщини, виступали перед студентами й викладачами Волинського національного університету імені Лесі Українки, Луцького державного технічного університету, педагогічного коледжу та училища культури і мистецтв.

І на завершення — підписання керівниками письменницьких організацій тристоронньої угоди про співпрацю, якою передбачено обмін інформацією про літературно-мистецьке життя трьох реґіонів у засобах масової інформації, взаємні візити літераторів, спільне відзначення пам’ятних дат, пов’язаних із життям і творчістю відомих письменників, і головне — переклади творів, випуски обмінних чисел часописів і видання книг перекладів.

“Вивчаючи загадковий народ мінаро, можемо прослідкувати взаємозв’язок з прадавнім населенням України”.

НАЩАДКІВ ТРИПІЛЬСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ ТРЕБА ШУКАТИ У ТИБЕТІ

Чому саме в Тибеті? Чи можливо, щоб і досі у високогірному районі Гімалаїв жили носії праукраїнської культури? Чи має право на існування таке припущення, чи не віє від нього шароварщиною та твердженням, що Україна — “батьківщина слонів”?

Представниця майже зниклого народу мінаро — справжня українка

Вадим ПЕРЕГУДА

Мішель Пессель, французький учений-етнограф, географ, письменник, мандрівник і романтик народився 1937 року. 1968-го у Сорбонні захистив дисертацію, присвячену історії Мустанга, маленького володіння тибетців у Гімалаях. 1976 року, вирушаючи у нову подорож у західний район Гімалаїв, французький дослідник навіть не уявляв, що зібрані матеріали через 20 років в оновленій і демократичній Україні стануть одним із головних пазлів у складанні історичної мозаїки, яка визначить, де розташована прабатьківщина та джерело зародження індоєвропейців. Цікаво, що саме в цей час військовий топограф К. Шишкін на Уманщині відкрив величезні протоміста трипільської археологічної культури. Напередодні подорожі в Тибет інший відомий в Україні дослідник М. Суслопаров уперше дешифрував найдавнішу писемність світу — загадкові знаки трипільської археологічної культури. Фізик-ядерник за фахом, а за покликанням історик-краєзнавець О. Знойко ще у далеких 80-х визначає трипільську культуру як цивілізацію. Це спричинило справжній бум і паніку в консервативних та промосковськи налаштованих наукових колах. Відголоски того руху неприйняття і руйнації, штучно створеної на замовлення “правдивої комуністичної історії” Академії наук, відчутно навіть сьогодні, варто лише згадати ім’я вченого — Олександр Знойко.

Відтоді минуло 30 років. Дослідники не були знайомі, але працювали в одному напрямі. Саме завдячуючи цим людям сьогодні можемо припускати, що джерелом і духовним центром зародження індоєвропейців була територія Північного Причорномор’я — духовна Шамбала аріїв та легендарна Гіперборея — місцевість, де, згідно з міфами та легендами, народилися боги грецького, а потім і давньоримського Олімпу.

Наприкінці XX століття світову науку сколихнула сенсація — у районі Західних Гімалаїв (Ладакх), де сходяться кордони Індії, Пакистану і Китаю, живе загадковий народ, який за мовою і зовнішнім виглядом належить до індоєвропейців. Назва цього загадкового народу дрок-па, але науковцям він відомий як ардеркаро, дарди, мінаро. Згадують про нього батько історії Геродот та пізніші античні автори.

Перший, хто зацікавився можливим зв’язком між Тибетом та Європою — Микола Реріх. Він знайшов у районі Заскара кілька прадавніх поховань з останками людей, що мали видовжену форму черепа. Реріх вважав, що поховання належать представникам скіфських племен з Північного Причорномор’я. Згідно зі свідченнями іншого дослідника Ф. Франке, загадковий народ мінаро, знайдений у Тибетських горах, має європеоїдне обличчя, русяве волосся та блакитні очі.

1976 року дослідження загадкового народу зробив французький учений-етнограф Мішель Пессель. Його опис зовнішнього вигляду мінаро дуже нагадував опис середньостатичного українця: “У них (мінаро) було світле волосся, європейський тип обличчя, подовжений прямий ніс. Чоловіки прикрашали голову квітами, що надавало їм вигляду старіючих хіпі. Жінки на вигляд дуже гарні: світла шкіра, сірі очі, тонкий ніс, гарні коси”. Це одна з відповідей, чому у статуеток, які знайдено у поселеннях трипільської археологічної культури, такі подовжені та гарні прямі носи. Це доводить зв’язок трипільців з індоєвропейською спільнотою народів і Тибетом.

Не довіряти французькому дослідникові нема жодних підстав. М. Пессель навчався в Сорбонні й Оксфорді, вивчив тибетську мову, організовував та брав участь у численних наукових розвідках у найвіддаленіші куточки Гімалайських гір. Тибет і досі не достатньо вивчений археологами, а загадкові мінаро — один із малодосліджених народів світу.

М. Пессель зараховував мінаро до протоаріїв, виводячи прабатьківщину всіх європейських народів з Гімалаїв. У книзі “Золото мурах” дослідник писав, що у мінаро він бачить “наших” предків, які спустилися з вершин Гімалайських гір і саме з цієї “святої землі” прийшли в Європу. Я майже переконаний, що ми маємо справу не з власне аріями, а з останньої гілкою протоаріїв — “останніх могікан” Гімалаїв” (М. Пессель).

Схожу версію щодо батьківщини європейців у Гімалаях розвиває і сучасний дослідник, учений-офтальмолог Ернст Мулдашев. Але якби французький науковець знав, що саме відкрили українські археологи у 70-ті роки XX століття під мальовничим українським містечком Уманню, висновки власних досліджень, мабуть, довелося б переглянути. Відомо, що Ладакх, де і мешкають сучасні мінаро, до приходу тибетців був густо заселений індоєвропейцями. На думку вчених, проникнення давньоіндійських, арійських племен на північно-західні території Індії датується другою половиною II тисячоліття до н. е. Саме тоді й занепала та зникла трипільська цивілізація. До речі, досі на новий рік (час зимового сонцестояння) у мінаро є звичай одягатися у козині шкури: “...двох хлопчиків одягають у козині шкури і до заходу сонця виганяють із селища. Вважають, що так виганяють гріхи всіх мешканців поселення, які накопичилися за рік”. Цей звичай дуже нагадує українську Коляду. Науковцям добре відомо, що знайдені під час археологічних розкопок роги й черепи цапів, так само, як і роги і черепи баранів — одні з прадавніх “символів віри”. Пригадаймо і прадавній український вислів про місяць і зорі: “То цап з цапенятами ходить”. Мінаро священною і чистою вважають тільки свійську козу. Численні зображення кіз є у багатьох місцях на скелях Тибетських гір, у районі розселення мінаро. Коли в їхньому поселенні розпочинається епідемія, то біля будинків мешканців водять чорного цапа, якого потім виганяють з поселення. Вважали, що саме чорний цап забирає із собою хворобу. На жаль, ми можемо тільки здогадуватися, яка саме мета була у наших далеких пращурів, які зображали чорну козу або цапа на своїй кераміці. Такі ж зображення кіз і навіть глиняні статуетки знаходимо серед великої історичної спадщини, яку залишила нам трипільська культура. Про культ поклоніння козі в українській традиції написано багато (Сосенко, Знойко).

Зображення кози у Західному Тибеті

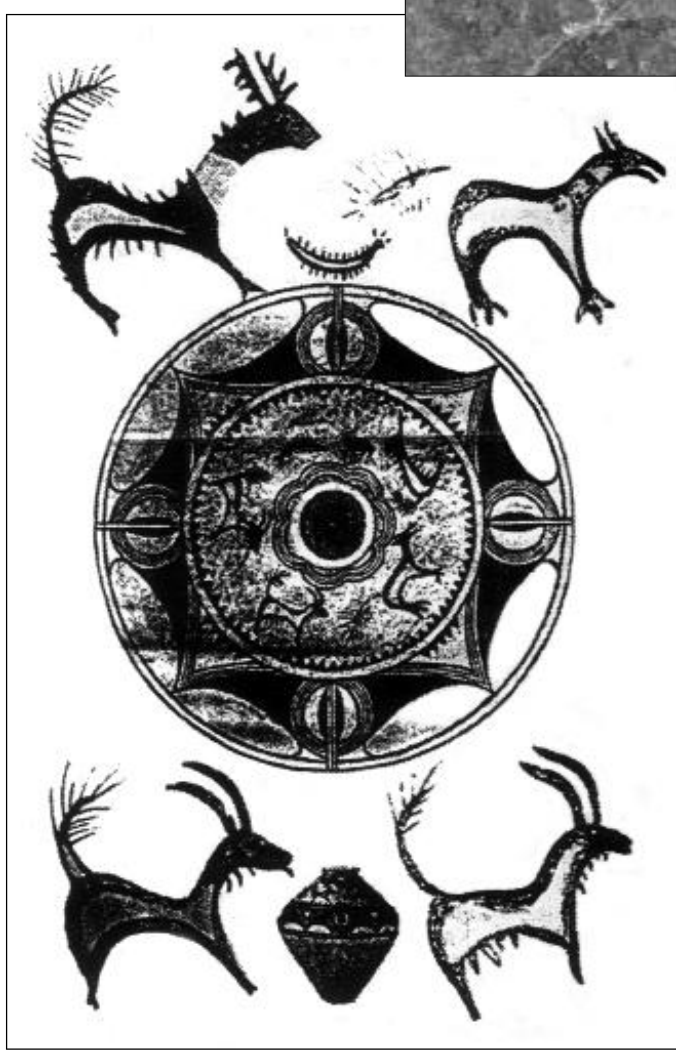

Варіанти зображення кози на посудині часів Трипілля (3—5 тис. до н. е.)

Батьківщиною грецького героя, непереможного Геракла, вважали Гіперборею (Україну). Саме козиному молоку й сиру, яким годувала мати, він має завдячувати своїй незвичайній силі. Коза вигодувала і Перуна (Зевса), від якого, за Геродотом, походили скіфи. Ось що пише у книжці дослідник міфів Київської землі О. Знойко: “За міфами українців, Перун (Ілля) або його атрибут — цап ховається на межі, коли дожинають жито, тому останній сніп збіжжя зветься коза. Сніп, який ставлять на покуті на Різдво, символізує Дідуха (предка народу), одночасно це Місяць (Коляда)”. Дослідник зазначає, що для протослов’ян щорічне свято Молодика було особливо урочистим, бо Місяць вважали головним божеством. Твариною, яку водили на свято і яка уособлювала Місяць, була коза. У давньоіндійській Рігведі збереглася назва Місяця Аджа, що означає “коза”. Праслов’яни вірили, що Місяць — їхній предок і вони походять від кози. На трипільській кераміці зображення Місяця і кози трапляється доволі часто.

Мінаро (подібно до трипільської археологічної культури), на поселеннях яких археологи знайшли велику кількість жіночих ритуальних статуеток, також поклоняються жіночим божествам: богині Бабалашен і богині Абі — Лхамо. Жіночі божества у мінаро домінують. Поліандрія (звичай, що дозволяє жінкам мати кілька чоловіків), яка існує в мінаро, відносить нас у часи матріархату. Традиційний одяг загадкових мешканців Тибету дуже нагадує одяг трипільської доби, який ми можемо побачити завдяки історичним реконструкціям Людмили Смолякової та на численних археологічних знахідках цієї культури, вік яких сягає понад 5000 років. Традиційний одяг мінаро, за М. Песселем такий: “вузькі штани і сорочка трохи нижче талії, одяг з геометричним орнаментом, який нагадує одяг скіфів Північного Причорномор’я”.

Вивчаючи загадковий народ мінаро, протоаріїв з Тибету, можемо прослідкувати взаємозв’язок між прадавнім та сучасним населенням України й сучасними загадковими мешканцями Заскара. Відомо, що назва Умань, імовірно, походить від давньої індоєвропейської мантри “Ом Ману Падме Хум”, назва “Умань” у Тибеті звучить як “Ману Бадра (Падме)”. Вірогідно, що і сама назва нашої держави — це прадавня мантра, що позначає “Ом Крає” — “Велика держава” або Гіперборея — місце, де, за грецькими міфами, народжувалися боги. Всім тим, хто сумнівається, варто ознайомитися з виданням “Кочергина В. А. Санскритско-русский словарь: около 300000 слов — М.: Филология, 1996 — 944 с.”.

Сучасні мінаро, як українці та їхні предки, шанують “священні ліси” (згадаймо “священні дубові гаї” у слов’ян), річки і джерела, вклоняються священним каменям і менгірам (ритуальний жертовник, що стоїть на трьох точках, знайдено в печері Вертеба поблизу річки Збруч в Умані у парку “Софіївка”; схожі жертовники є й у Тибеті). Існують у мінаро і загадкові легенди про мурах — відголоски прадавніх вірувань (легенди про “мурашину ніч”, зображення мурахи на трипільському посуді знаходимо і в Україні).

Ще сто років тому Микола Реріх писав, що менгіри, яких він бачив, подорожуючи Тибетом, дуже схожі на тих, що були в Європі у часи неоліту. Хтозна, можливо, творці і жреці відомого святилища “Кам’яна могила” переселилися в Тибет у часи бронзового віку через загрозу від кочівників. Але цивілізація мирних хліборобів зникла, а з ними — і наймудріші з жерців, які впродовж багатьох століть створили й утримували від занепаду загадкову трипільську цивілізацію. Можливо, саме там, у високогірному Тибеті, залишилися останні нащадки того священного знання. Пошуки тривають...

ВЕЛИКОДНІ ЗАБАВИ — ВЕСНЯНКИ

У житті кожного християнина Великдень — свято особливо шановане та величне. І не лише тому, що приходить воно з утвердженням справжньої, квітучої та теплої весни, а й тому, що це символ перемоги життя над смертю, добра над злом, світла над пітьмою, віри над безнадією. Український центр народної культури “Музей Івана Гончара” запросив усіх цікавих та небайдужих 7 травня на весняні забави. На подвір’ї поставили столи, за якими майстри передавали всім охочим своє вміння зустрічати весну так, як колись її вітали наші предки.

На святі можна було навчитися створювати та прикрашати писанки. Писанкарство — особлива художня форма в Україні. Яйце — символ нового життя, і тому на кожну Пасху багато українців або розмальовують писанки і крашанки, використовуючи натуральні яйця, або ж виготовляють їх із дерева чи кераміки і прикрашають. Майстри знають багато народних символів для їхнього розпису. До речі, найбільша українська писанка у вигляді пам’ятника стоїть чомусь не в Україні, а в місті Едмонтоні, що в Канаді.

Разом з фольклорними гуртами “Райгородок”, “Левеня”, “Яворина” та фольклорним гуртом Київського національного університету імені Тараса Шевченка “Роксоланія” гості гралися в жартівливі весняні ігри, водили хороводи, криві танці, співали веснянок, гаївок, гагілок. Це було закликання весни. Хороводи, наприклад “Кривий танок”, якому не вивести кінця, мають, на думку наших пращурів, магічну силу. Їх водять у вигляді кола, кривої лінії або підкови. Веснянки водночас закличні, заклинальні та стверджувальні, вони надзвичайно енергетичні, бо підсилюються десятками людських

голосів у хоровому виконанні. Найголовніші образи — “колесо”, яке символізує сонце, “ворота”, “мости” — несуть чарівне спрямування. Всі земні сили прикладаються до закликання весни, тепла, молодого сонця.

Діти бавилися весною і навчали дорослих грати в ігри — ставали в коло, беручись за руки. В середині одна дівчина виконувала рухи до слів пісні:

Соловеєчку, пташку, пташку!
Чи не був ти в садку, садку?
Чи видів ти, як мак сіють?
Ось так, ось так,
ось так сіють мак!

Популярним на святі весни стало випікання “жайворонків”. Це дуже давня традиція, коли господині пекли фігурки пташок із тіста, з якими діти вибігали надвір і закликали весну. Для приготування тіста для “жайворонків” потрібно півлітра молока, двоє яєць, склянка цукру, 100 грамів дріжджів. Тісто треба вимішувати з олією, як на вареники або трішки крутіше. Поставити в тепле місце, а коли підійде, — розкачати і виліпити з нього фігурки “жайворонків”. Випікати в духовці або печі 20 хвилин. “Жайворонками” треба пригощати всіх друзів та рідних.

Гості весняного дійства мали можливість узяти участь у майстер-класі з ліплення глиняних пташок, виготовлення оберегів із соломи та ляльок-мотанок, що відганяють злих духів з хати та приносять достаток, урожай та добробут у сім’ю. Дівчат учили моргати хлопцям, а хлопців — будувати великодню вежу. Під веселі звуки троїстих музик “Надобридень” танцювали молоді дівчата, хлопці, батьки і діти, дідусі та бабусі. А дівчата, що мріяли про шлюб, куштували 12 освячених пасок, що гарантує весілля наступного року (фольклористи й етнографи підтверджують!). Дехто приніс із собою великодні гостинці на складчину, якими під кінець кожен міг поласувати разом із пасками та “жайворонками”. На святі було передчуття добра та очікування чогось надзвичайного.

У всіх народів світу існує повір’я, що того, хто забув звичаї своїх батьків, карають люди і Бог. Він блукає світом, як блудний син, і ніде не може знайти притулку, бо втрачений для свого народу. Весняні великодні свята зазвичай спонукають усіх вірян по-новому побачити й відчути себе в світі, оцінити чистоту своїх помислів, бажань та вчинків, а ще — бути добрішими, терплячішими, шляхетнішими, милосерднішими одне до одного. Не забуваймо своїх традицій і зустрічаймо весну з усмішкою та щирим серцем.

Підготувала
Марія СКРИННИК
Фото **Олеся ДМИТРЕНКА**

МИСТЕЦЬКИЙ САД ВАСИЛЯ СКОПИЧА

Станіслав ТИМЧЕНКО,
м. Київ

У Верховній Раді України нещодавно відбулася виставка картин лауреата премії ім. Катерини Білокур Василя Скопича.

“...І велика зоря спала з неба,
палаючи, як смолоскип.
І впала вона на третину річок та
на водні джерела.
А ймення зорі тій Полин”.

Ці пророчі слова з біблійного “Об’явлення святого Івана Богослова” спадають на думку, коли оглядаєш перший розділ експозиції — “Зірка Полин”. “Розповідь” художника починається з мирної картини життя: млин, садок, сонце, озера, повні риби (“Пам’ять серця”, 1983). Далі на село падає з небес багровий струмінь світла (“Реквієм”, 1993), потім “Пекельна ніч”, “Палаюча земля Полісся”, “Наді мною чорнобильське небо, а зі мною чорнобильські душі”, “А ми будемо жити”. Завершує розділ картина “Остання надія”, де зображено сучасне село, дорога до храму і чисте блакитне небо.

Під час монтажу експозиції картини оглядав депутат А. Матвієнко і побачив під стіною полотно з зображенням жінки з дитям, яка стоїть сама в полі, на тлі багрового села. “Цю картину, хлопці, повісьте, — сказав він. — Це святе”. Експозицію було вже сформовано, але місце для картини “Без надії сподіваюсь” художник знайшов.

Міжнародні проблеми також представлено мовою пензля: “Обличчя тероризму” (2002 р.) — павук, який обплів увесь світ; “Лихо одне не приходить” (2001 р.) — палають водночас Чорнобильська атомна станція і два торговельні хмарочоси в Америці. Як зазначив художник, виставка застерігає людськість від необдуманих кроків.

Картини привертали увагу депутатів, численних кореспондентів, адміністрації та гостей парламенту яскравим колоритом, змістовністю, вдалими назвами та відтворенням злободенних тем. Як зазначав свого часу мистецтвознавець Григорій Мєстечкін, Василь Скопич, звертаючись до чорнобильської теми, вирішує її без нагнітання жахів, деформації образів, а завдяки використанню чистих, гранично насичених барв і народної образності досягає надзвичайно емоційного впливу на глядача.

“*Цікавий живопис, український за жанром і змістом. Вартує уваги якомога ширших кіл українців і закордонних шанувальників мистецтва*”, — записав у книгу відгуків Борис Тарасюк, народний депутат України.

Якщо чорнобильський цикл уже добре “опробуваний” в Україні, Данії, Німеччині, то другий розділ експозиції — “Реалії нашого життя” — новий, і художник вагався щодо сприйняття картин. У Верховній Раді ми провели соціологічне дослідження: запросили народного депутата Ярослава Кендзьора оглянути полотна. Йому вони сподобалися. Депутат порадив виставити навіть ті картини, які ми відставили (дуже гострі сюжети). Так само зреагував на роботи художника й Анатолій Матвієнко: “Виставляйте, це правда!”

Яка ж у них правда?

Ось картина “Прилаштувались”: “чорнобильське дерево” (дерево у формі тризуба), яке трохи відросло, геть обліплене омелою. Автор натякає на корупційність навіть на всенародному лихові. Цій темі присвячено й картину “Жадібність”.

На картині “Злидні” зображено наше жебрацьке життя: чудовий український одяг з жінки тягне, намагаючись зняти, різна нечисть. Чи є цьому альтернатива? “Невже Євросоюз?” — запитує селянин з картини “Як це потрапити до Євросоюзу...” Він стоїть босий на полі, серед реп’яхів, на граблях ворона, а лелеки звили гнізда на всіх заводських коминах.

Дісталось і бюрократам (“Бюрократ”, 2007), і депутатам (“Лис крокує в депутати”), але цю картину забули вдома.

Привертали увагу в експозиції два чудові жіночі портрети: “Повернення надії” — трактування образу Юлії Тимошенко і “Зірка Карпат” — узагальнений образ жінки на тлі казкових квітів. Не було жодного журналіста, який би не фотографував портрету Юлії. Один із депутатів трохи глузливо запитав художника, чому так помпезно. “Це моя любов”, — наївно і щиросердно відповів він.

Ще один відгук про виставку і творчість художника: *“Творчість Василя Скопича потрібна українській нації. Це глибинний голос народу, що прагне гідного життя. Щира вдячність авторові за його роботи. М. Сирота. 16.04.08”*

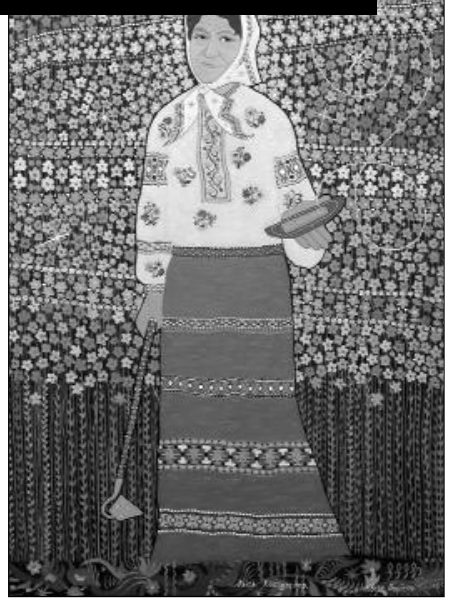

Чому педагог і художник Василь Скопич упродовж багатьох років пише картини про наше і всесвітнє горе? Картини ніхто не купує, їх не хочуть виставляти. Навіщо витрачати гроші на матеріали і транспорт? Митець змалечку закоханий у цю землю. Так болісно відчувають усе навколишнє лише ті, хто не може залишити рідний край. Село Іванків розташоване на шляху до Чорнобиля, і “траса життя” пролягала саме повз хату Василя. “Моя земля передчувала лихо” — так назвав художник одну зі своїх картин. Трохи поодаль від хати В. Скопича — садиба народних митців Федора Приймаченка та покійної Марії Приймаченко. Ще кілька кілометрів — і хата Ганни Верес, відомої у світі ткалі.

Ось так і живуть народні митці. Прославляють край, людей, застерігають від планетарного лиха та прикрих вад людських і кличуть до щасливішого життя. Сподіваються.

“Античні створіння, які безстрашно кружляють довкола дерева, поглинають плоди і не відають присмаку гріха”.

СЛОВО ПРОСВІТИ

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

16 травня о 17 годині у Великій студії концертно-студійного комплексу Національної радіокомпанії України (станція метро “Кловська”, вул. Л. Первомайського, 5-а) у рамках прямоефірної передачі “Радіо “Культура” представляє” відбудеться зустріч з родиною Суслових.

Це унікальне подружжя. Наталя Миколаївна та Іван Миколайович організували “Центр розвитку дитини”. Це не звичайний дитбудинок сімейного типу. Всі діти (а їх 24) мають в особі Суслових батьків з усіма юридичними наслідками, зокрема з правом на спадщину.

Ведучий зустрічі — лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка, письменник Михайло Слабошпицький.

КРІЗЬ ВУШКО ПОТВОРНОСТІ ДО ЦАРСТВА КРАСИ?

Уляна ГЛІБЧУК
Фото **Олеся ДМИТРЕНКА**

Не певна, що назвавши головні риси “сучасного мистецтва”, виліплю цілісне й впізнаване поняття. Але будь ласка — епатаж, ефектність, мультикультурність, інтерконтекстуальність... Словом, можна нанизувати й нанизувати. Буває, можна й зігнутись під гронами слів, але так і не відчути присмаку естетики...

У Києві розпочався міжнародний фестиваль сучасного мистецтва “ГогольFest”. Із двохсотріччям з дня народження великого письменника фестиваль має більш ніж опосередкований зв’язок. Гоголь — немов провокативне тло, на якому виринають мультикультурні образи, які організатори вважають подіями: акція “Вовче танго” театру “Дерево” (Санкт-Петербург, Дрезден), вистава “Один день Івана Денисовича” (режисер А. Жолдак), вистава “Мокре весілля” театру “АХЕ” (Санкт-Петербург), концерти ансамблю “Нова музика в Україні” під керівництвом В. Рунчака, ансамблю Дмітрія Покровського і Свято-Нікольського хору Третьяковської галереї (Москва), демонстрація фільмів, які представили кінофестивалі “Молодість” та “Відкрита ніч”.

Можна помудрагельствувати про те, чому патроном сучасного мистецтва обрали Миколу Васильовича, безсмертного автора “Мертвих душ”, “Вечорів на хуторі біля Диканьки”, а не Шевченка чи Котляревського. Мабуть, тому, що Тарас Григорович сьогодні надто заідеологізований, заанґажований Українською державою, щоб породжувати алюзії сучасного мистецтва. Котляревський-письменник, якого свого часу взяло на піар-озброєння літературне угруповання БУ-БА-БУ, ще не відомий у широких світових колах. Кажу “ще”, бо з великою повагою ставлюся до автора “Енеїди”. Ні, непогано створити з Гоголя широкомасштабний український культурний бренд. Гоголівська “шинель”, з якої, пригадується, ми усі “вийшли”, якнайкраще підходить для окреслення тяглості традицій, зв’язку поколінь та свіжих незарубцьованих швів минулого й сьогодення.

Основні фестивальні акції проходять у приміщенні “Мистецького Арсеналу”. Холодна цегляна кладка і невибагливо-суворі арки колишнього заводу виявилися непоганою сценою для втілення різного штибу контекстів. І для Андрія Жолдака з його виставою “Один день Івана Денисовича”, яку на заході назвали “театром шоку” і для не менш шокуючого російсько-німецького театру “Дерево”.

У п’ятницю 9 травня пересічним поціновувачам сучасного мистецтва було непереливки. І мені було б непереливки, якби не журналістський бейджик... У такому щільному і непролазному натовпі фанів я давно не перебувала. А все воно — “Дерево”, себто ажіотаж довкола нього. Асоціативно зачерпнула з пам’яті слова з еліотівської поеми “Порожні люди”:

Обтанцюймо кактус колом,
Кактус колом, кактус колом,
Обтанцюймо кактус колом.

Театр Антона Адасінського “Дерево” — такий самий гість у Росії, як і тепер в Україні. Режисер та актори живуть і працюють у Німеччині. Мабуть, ця країна стала доброю мачухою сучасному мистецтву, адже колишній керівник Харківського академічного драматичного театру Андрій Жолдак теж після скандальних вистав та цілого вихору звинувачень в аморальній естетиці вирушив у творчу еміграцію до Німеччини. І ось театр “Дерево”, неодноразовий володар театральної премії “Золота маска”, у Києві.

Колишній учень знаменитого міма В’ячеслава Полуніна, колишній рок-музикант пітерської групи “Авіа” Антон Адасінський — дитя постмодерну. А його “Дерево” — це своєрідний багатожанровий мікс: лицедійство, японський танок “бото”, рок, панк... Такий собі наполеонівський коржик, вимащений філософією “свободи”.

Пам’ятаю, нам, студентам, читали курс лекцій з “Естетики”, себто науки про прекрасне. Викладач у тому “прекрасному” виокремлював не лише “красиве”, а й “потворне”. За приклад брав рембрандтівські портрети стариків. Антон Адасінський теж прагне через потворність, мов крізь вушко голки, прослизнути у царство краси. Режисер вважає, що справжнє мистецтво має народжуватися, як подих, — з нічого, з небуття. Біль, дикість, осяяння... Холодні стіни “Мистецького Арсеналу” виявились ідеальною декорацією для народження дикого “Дерева”. Напівоголені й голомозі, з божевільною пластикою й дегенеративною мімікою, актори навіювали ілюзію народження особливих істот, вільних і не залежних від умовностей людського поспільства. Опромінені деміургом, вони настільки високодуховні, що апріорі постають за межею добра і зла, моралі й аморальності. Словом, античні створіння, які безстрашно кружляють довкола дерева, поглинають плоди і не відають присмаку гріха. “Обтанцюймо кактус колом, кактус колом, кактус колом...”

Може, це і штамп, але мені хотілося гукнути: “Нє вєрю!” Як Станіславський... Не вірю у наполеонівський коржик, просякнутий дегенеративною естетикою. Не можу крізь вушко потворності увійти до царства краси.

Засновник: Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор **Павло МОВЧАН**

В. о. головного редактора **Валентина ДАВИДЕНКО**

Редколегія
Любов ГОЛОТА, Ярема ГОЯН, Павло МОВЧАН, Олександр ПОНОМАРІВ, Іван ЮЩУК

Перший заступник головного редактора **Ніна ГНАТЮК** 279-49-47
Заступник головного редактора **Петро АНТОНЕНКО** 279-49-47
Заступник головного редактора з виробничих питань **Наталія СКРИННИК** 278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар **Ірина ШЕВЧУК**
Відділ літератури **Уляна ГЛІБЧУК** 270-55-57
Відділ мови **Святослав МІЗЕРНЮК** 279-39-55
Відділ коректури **Олена ШУЛЬГА** 278-63-69

Комп’ютерна верстка **Ірина ШЕВЧУК, Олег БЕССЬКИЙ** 278-63-69
Інтернет-редактор **Євген БУКЕТ** 279-39-55

Черговий редактор **Ніна ГНАТЮК**
Бухгалтерія 279-41-46
Адреса редакції: **вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001**
E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org.ua

Видрукувано з готових фотоформ на комбінаті “Преса України” у середу. Зам. № 3301220 Наклад — 24000

Листування з читачами — тільки на сторінках газети. Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов’язкове.

Індекс газети **“Слово Просвіти” — 30617**
Передплатна ціна, враховуючи поштові послуги:
на місяць — 3,94 грн.
на 3 місяці — 11,32 грн.
на 6 місяців — 21,64 грн.

4 820095 780016 08020